

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та
туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
МАГІСТРА**

на тему: **«ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ВАТИКАНУ
В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ»**

Виконав:

здобувач вищої освіти 2-го курсу, групи УМІБ-61
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»
ОПП «Міжнародна інформаційна безпека»
Дрожжин Вадим Дмитрович

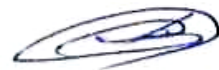
Керівник:

кандидат економічних наук, доцент
Чернишова Лариса Олексіївна

Рецензент:

кандидат політичних наук, доцент
Безрук Олександр Олександрович

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Кафедра міжнародних відносин

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Освітньо-професійна програма «Міжнародна інформаційна безпека»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

Наталія ВІННИКОВА
ім'я, прізвище

«02» червня 2025 року
(зі змінами від 10.09.2025; 06.10.2025)

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра

Дрожжина Вадима Дмитровича
(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Тема роботи «Інформаційно-комунікаційна стратегія Ватикану в сучасних міжнародних відносинах»,

керівник роботи Чернишова Лариса Олексіївна, кандидат економічних наук,
доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «02» червня 2025 р. № 4001-5/1324 зі змінами від «10» вересня 2025 року № 4001-5/3049, зі змінами від «06» жовтня 2025 року № 4001-5/3656

2. Строк подання здобувачем роботи 21 листопада 2025 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

1. Сутність інформаційно-комунікаційної стратегії в системі міжнародних відносин.

2. Моделі та механізми реалізації інформаційно-комунікаційних стратегій державними та недержавними акторами.

3. Святий Престол як суб'єкт міжнародного інформаційно-комунікаційного простору.

4. Інституційне забезпечення та канали реалізації інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану.

5. Інформаційно-комунікаційна стратегія Святого Престолу від Другого Ватиканського собору до кінця ХХ століття.
6. Стратегічні напрями інформаційно-комунікаційної політики Святого Престолу у ХХІ столітті на міжнародній арені.
7. Використання «м'якої сили» Святим Престолом.
8. Комунікаційна стратегія Ватикану щодо повномасштабної російсько-української війни.
9. Виклики та загрози для інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану та засоби протидії.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи	Строк виконання етапів
1	Вибір здобувачем теми КРМ і подання заяви на кафедру; затвердження теми та призначення наукового керівника; складання та затвердження індивідуального завдання на виконання КРМ, опрацювання джерельної бази дослідження	19.05.2025-30.06.2025
2	Підготовка вступу і розділу 1 КРМ	01.09.2025-30.09.2025
3	Підготовка розділу 2 КРМ	01.10.2025-15.10.2025
4	Підготовка розділу 3 КРМ	16.10.2025-31.10.2025
5	Підготовка висновків і переліку використаних джерел	03.11.2025-14.11.2025
6	Подання здобувачем завершеної КРМ науковому керівнику для перевірки та оформлення відгуку, перевірка КРМ на відсутність запозичень	17.11.2025-21.11.2025
7	Попередній розгляд КРМ на комісії від кафедри	24.11.2025-28.11.2025
8	Доопрацювання роботи, прийняття кафедрою рішення про допуск роботи до захисту в ЕК, оформлення та зовнішнє рецензування	01.12.2025-05.12.2025
9	Підготовка до захисту та захист КРМ в ЕК і присвоєння випускникам кваліфікації	08.12.2025-23.12.2025

5. Дата видачі завдання 2 червня 2025 року (зі змінами від 10.09.2025; 06.10.2025).

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Вадим ДРОЖЖИН

(ім'я, прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

Лариса ЧЕРНИШОВА

(ім'я прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ.....	9
1.1. Сутність інформаційно-комунікаційної стратегії в системі міжнародних відносин	9
1.2. Моделі та механізми реалізації інформаційно-комунікаційних стратегій державними та недержавними акторами.....	14
1.3. Святий Престол як суб'єкт міжнародного інформаційно-комунікаційного простору	21
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ВАТИКАНУ	29
2.1. Інституційне забезпечення та канали реалізації інформаційно- комунікаційної стратегії Ватикану	29
2.2. Інформаційно-комунікаційна стратегія Святого Престолу від Другого Ватиканського собору до кінця ХХ століття.....	35
2.3. Стратегічні напрями інформаційно-комунікаційної політики Святого Престолу у ХХІ столітті на міжнародній арені.....	43
Висновки до розділу 2	51
РОЗДІЛ 3. РЕАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ВАТИКАНУ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: ІНСТРУМЕНТИ ТА ВИКЛИКИ.....	53
3.1. Використання «м'якої сили» Святим Престолом	53
3.2. Комунікаційна стратегія Ватикану щодо повномасштабної російсько- української війни.....	59
3.3. Виклики та загрози для інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану та засоби протидії.....	64
Висновки до розділу 3	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76

ВСТУП

Актуальність теми. Особливістю системи міжнародних відносин ХХІ століття стало зростання ролі комунікації та її впливу на глобальні процеси, трансформація інформаційних каналів під тиском стрімкого розвитку цифровізації. Зміни у цифрових технологіях, поява нових медіа та глобальних платформ змінили характер взаємодії між державами та недержавними акторами, суспільствами, групами та інституціями.

У цих умовах одним із найунікальніших акторів глобальної політики лишається Ватикан, який, будучи найменшою державою світу за територією, зберігає до сьогоднішнього дня впливову гуманітарну, духовну та дипломатичну присутність, що тягнеться з давніх часів та трансформується. Розвиток інформаційно-комунікаційної стратегії Святого Престолу став важливим інструментом підтримки його міжнародного авторитету, посилення морально-ціннісного дискурсу та реагування на сучасні виклики.

Цифрова трансформація висуває перед Ватиканом не лише нові можливості, а й складні комунікаційні дилеми: глобальні медіа одночасно прискорюють поширення його меседжів і створюють ризики їх спотворення або використання у політичних конфліктах. Використання соціальних мереж, мультимедійних платформ та інноваційних форм комунікації вимагає від Святого Престолу балансу між традиційними канонами та сучасними засобами впливу. У цих умовах формування цілісної, ціннісно орієнтованої комунікаційної стратегії стає критично важливим для забезпечення впізнаваності позиції Ватикану щодо світових криз, питань миру, міжрелігійного діалогу та захисту прав людини.

Паралельно посилюються виклики у сфері інформаційної безпеки, що пов'язані з активізацією інформаційних кампаній, глобальними кризами довіри та маніпулятивними практиками у медіапросторі. Для Ватикану, як авторитетного морального центру, критично важливим є захист автентичності власного голосу та стійкість до зовнішніх інформаційних впливів. Зростання значення інформаційних технологій супроводжується також увагою Святого

Престолу до гуманітарних, етичних та соціальних аспектів цифровізації, адже саме ці питання концентрують його традиційний ціннісний дискурс на глобальній арені.

Незважаючи на широкий вплив Ватикану в інформаційно-комунікаційному просторі, у сучасній політичній науці все ще бракує комплексного теоретико-методологічного аналізу особливостей його сучасної стратегії комунікації, її інструментів, цілей і механізмів адаптації до нових глобальних умов. Залишається недостатньо дослідженим питання ефективності інформаційної політики Святого Престолу та її ролі у формуванні міжнародних дискурсів, зокрема щодо конфліктів, кризових ситуацій і глобальних етичних викликів.

У зв'язку з цим зростає актуальність виявлення ключових підходів, концепцій та характеристик сучасної інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану, аналізу її еволюції, впливу на міжнародні процеси, здатності до адаптації та вироблення нових моделей комунікації у глобальному контексті. Особливо важливим стає дослідження того, як Ватикан поєднує традиційні духовні засади із сучасними інструментами медіавпливу та як формує стійкі, ефективні та ціннісно орієнтовані комунікаційні практики на міжнародному рівні.

Серед науковців теоретико-методологічним підґрунтям інформаційних та комунікаційних стратегій займалися М. Кастельс, Ю. Хабермас, Дж. Най, Дж. Кері, С. Холл, Д. Маккуейл, Й. Штрембек, П. Робінсон, Н. Калл, Л. Хіт, Дж. Груніг, Г. Лассвелл, Е. Роджерс та ін.

Проблематика ефективності комунікаційних стратегій представлена в науковій літературі Д. Стекса, Дж. Груніга, В. Кумбса, Д. Дозьера, Джі Зіфей, Л. Груніг, Ш. Голладей та ін.

Безпосередньо дослідженням інформаційних та комунікаційних впливів Ватикану займалися Дж. Тавіс, К. Лемб, М. Фаджолі, В. Мюллерова, М. Ласковська, Д. Араса, А. Півко, Н. Калл та ін.

Серед вітчизняних науковців, які здійснюють дослідження в галузі

інформаційних та комунікаційних стратегій можна виокремити Т. Дорошенко, Д. Дубову, Т. Сивак, В. Різуна, О. Богомолова, І. Сидоренко, Л. Хорішко, К. Скабіну, О. Меленко та ін.

Мета та завдання роботи. Мета кваліфікаційної роботи полягає у визначенні особливостей формування та реалізації інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану в сучасній системі міжнародних відносин.

Для досягнення поставленої мети в дослідженні визначені наступні завдання:

– розкрити сутність поняття інформаційно-комунікаційної стратегії, моделі та механізми її реалізації державними та недержавними акторами;

– окреслити роль Святого Престолу в міжнародному інформаційно-комунікаційному просторі, визначити інституційне забезпечення та канали реалізації інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану;

– виокремити історичні етапи розвитку та особливості формування сучасної інформаційно-комунікаційної стратегії Святого Престолу на міжнародній арені;

– визначити ключові інструменти «м'якої сили» Святого Престолу та особливості комунікаційної стратегії Ватикану щодо повномасштабної російсько-української війни;

– оцінити інформаційно-комунікаційну стратегію Ватикану в умовах сучасних міжнародних викликів і загроз та визначити засоби їх протидії.

Об'єктом дослідження є інформаційно-комунікаційні стратегії в системі міжнародних відносин.

Предметом дослідження є особливості формування та реалізації інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану в сучасній системі міжнародних відносин.

Теоретико-методологічна та інформаційна база дослідження. Методологічну основу дослідження становить системний та міждисциплінарний підходи, що поєднують теоретичні та практичні положення міжнародних відносин, релігієзнавства, політології, міжнародної інформації та

міжнародних комунікацій. У роботі було застосовано концепцію м'якої сили, публічної дипломатії, які дозволяють розкрити специфіку діяльності Ватикану як унікального актора міжнародних відносин. Теоретичну базу формують також моделі впливу релігійних інституцій як комунікаційних систем глобального інформаційного простору.

У процесі дослідження застосовано метод дискурс-аналізу для вивчення медійних повідомлень Ватикану, а також історичний підхід, що дозволяє простежити еволюційні особливості його інформаційно-комунікаційної стратегії. Для порівняння комунікаційних стратегій Ватикану з практиками ООН використано компаративний аналіз, для оцінки ефективності стратегій – методи дедукції, індукції, синтезу, узагальнення. Методи кейс-стаді та формалізації були застосовані для дослідження інституційного забезпечення та каналів реалізації інформаційно-комунікаційної стратегії Святого Престолу.

Інформаційну базу дослідження склали офіційні документи та заяви Святого Престолу, енцикліки Папи Римського, матеріали прес-служби Ватикану, повідомлення Дикастерію зі спілкування Ватикану, документи міжнародних організацій (ОЕСР, НАТО) щодо ролі релігійних акторів у міжнародних відносинах. Також були використані публікації у наукових журналах провідних дослідників релігійної дипломатії, експертні аналітичні матеріали.

Практичне значення отриманих результатів. Запропоновані теоретичні положення та висновки кваліфікаційної роботи магістра можуть бути використані:

- місцевими органами влади з метою запровадження ефективної політики стратегічних комунікацій, удосконалення механізмів публічної дипломатії та міжнародної комунікації;

- установами, що займаються питаннями міжрелігійного та міжкультурного діалогу, для розробки комунікаційних програм, які будуть враховувати досвід Святого Престолу;

- Харківським національним університетом імені В.Н. Каразіна та іншими закладами вищої освіти у навчальному процесі за програмами

підготовки магістрів спеціальності «Міжнародні відносини» при розробці та викладанні дисциплін з міжнародної інформаційної безпеки.

Апробація результатів дослідження була проведена на Всеукраїнському науково-практичному круглому столі «Стратегічні напрями зовнішньої політики та дипломатії країн світу» (Харків, 21 листопада 2025 р.), тема тез доповідей: «Ватикан як платформа дипломатичного впливу».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел, який налічує 91 найменування. Загальний обсяг роботи становить 87 сторінок, з яких основного тексту 75 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

1.1. Сутність інформаційно-комунікаційної стратегії в системі міжнародних відносин

Інформаційно-комунікаційна сфера сьогодні є не лише полем взаємодії між людьми та групами, але також вагомою частиною міжнародних відносин, місцем протистоянь та ствердження власної політики, досягнення цілей та просування цінностей.

Щоб зрозуміти механіку сучасної інформаційної стратегії, потрібно спочатку проаналізувати теоретичну основу, яка її підтримує. Цифрова епоха не зробила традиційні теорії міжнародних відносин застарілими; радше, вона прискорила їхню еволюцію. Інтеграція кіберпростору в державне управління переосмислила баланс сил, створивши «віртуальний кордон», де нації повинні захищати свій цифровий суверенітет з такою ж енергією, як і свої фізичні території. Простір, який довго був маргіналізований у геополітичному аналізі, тепер є новою ареною суперництва [70].

За цим зростанням цифрової могутності виникають лінії геополітичної напруженості, де кіберпростір стає театром прихованого конфлікту, кожна держава прагне нав'язати своє бачення цифрового управління, а також свої технологічні стандарти. Це спонукає нас думати про цифрову дипломатію як про інструмент влади, а не просто як про інструмент підтримки зовнішньої політики. У світі, де кордони стираються та стають дедалі віртуальнішими, кіберпростір являє собою геополітичний театр, де формуються баланси завтрашнього дня [70].

Міжнародна політична комунікація є функціональною частиною міжнародних відносин, допоміжною дисципліною, через яку матеріалізуються міжнародні політичні відносини. Вона має довгу історію, яка починається з найдавніших контактів між міжнародними суб'єктами – державами. Ми простежуємо її далеко в минулому через комунікацію, що відбувалася між

грецькими полісами напередодні та під час Пелопоннеської війни, як описано Фукидідом у однойменній праці [2].

Після ІТ-революції сучасні інформаційно-комунікаційні технології почали змінювати саму природу міжнародних відносин. Вплив нового технологічного фактора на найважливіших суб'єктів міжнародних відносин несподівано сильний, змінюючи їхні сутнісні характеристики. Держава, як головний суб'єкт міжнародних відносин, стикається з серйозним викликом, оскільки найважливіші характеристики держави змінюють її сутність.

Сьогодні, наприклад, ми не можемо говорити про класичний територіальний суверенітет, коли з ІТ-революцією виник новий вимір простору – «кіберпростір». Ми побачили, що держава втратила свою монополію на інформацію, тоді як з іншого боку недержавні суб'єкти почали набувати влади та характеристик, які раніше були виключно пов'язані з державою.

Теорії більше не ставлять під сумнів, чи є індивід суб'єктом чи фактором міжнародних відносин. Це очевидно сьогодні, оскільки нові інформаційно-комунікаційні технології дозволили індивіду бути рівноправним учасником міжнародних подій.

Зайве говорити про вплив і владу, які транснаціональні економічні та політичні суб'єкти, а також міжнародні урядові та неурядові організації, отримали завдяки сучасним засобам комунікації. Саме тому науковий підхід до міжнародної політичної комунікації сьогодні важливіший, ніж будь-коли раніше.

Неможливо зрозуміти нові процеси у світовій політиці, якщо не розуміти сучасної міжнародної політичної комунікації в цифрову епоху. Такі явища, як глобалізація, хакерські атаки на важливі державні установи чи міжнародні організації, такі як ООН, можуть похитнути саму структуру міжнародної системи. З іншого боку, глобальна комунікаційна мережа є рушійною силою глобалізації та викликом для політиків адаптуватися до нових подій у міжнародних відносинах.

Суб'єкти та фактори, які традиційно формують міжнародні відносини, все

ще існують. Однак сучасні інформаційно-комунікаційні технології змінюють інтенсивність та швидкість їхньої взаємодії. Міжнародна політика стає дедалі складнішою для розуміння, тому міждисциплінарна взаємодоповнюваність між міжнародними відносинами та міжнародною політичною комунікацією стала науковою необхідністю [86].

Терміни «інформаційна стратегія», «комунікаційна стратегія» та «стратегічна комунікація» часто використовуються як взаємозамінні, проте вони представляють різні, хоча й взаємопов'язані, рівні планування та дій. Чітке розмежування виявляє ієрархічний та взаємозалежний зв'язок, який пов'язує найвищі рівні національної політики з тактичним виконанням повідомлень.

У найширшому сенсі, інформаційна стратегія – це комплексний план управління та використання інформації як стратегічного ресурсу для досягнення національних (коли йде мова про державу) цілей. Це детальний план, який визначає напрямки, цілі та принципи розподілу ресурсів між усіма видами діяльності держави, пов'язаними з інформацією. Ця стратегія є не просто доповненням до інших державних функцій, а все частіше розглядається як ключовий компонент загальної стратегії країни, яка визначається як «мистецтво та наука координації розвитку та використання політичних, економічних та військових інструментів національної сили для досягнення цілей національної безпеки» [16, 37].

Інформаційна стратегія охоплює як оборонний, так і наступальний виміри. В оборонному плані вона спрямована на забезпечення безпеки та стійкості власних інформаційних систем та критичної інфраструктури країни, таких як енергетичні мережі, фінансові мережі та управління повітряним рухом. У наступальному плані вона передбачає проактивне використання інформації для отримання конкурентної переваги, впливу на іноземних суб'єктів та формування міжнародного середовища у спосіб, сприятливий для інтересів держави.

У ширшу інформаційну стратегію входить комунікаційна стратегія, яка стосується цілеспрямованого та планового використання комунікації для

залучення певних аудиторій та досягнення визначених цілей. У той час як інформаційна стратегія охоплює всю екосистему інформації як ресурс, комунікаційна стратегія зосереджена на продуманому проєктуванні, впровадженні та оцінці кампаній з поширення повідомлень. Вона фундаментально орієнтована на ціль, надаючи пріоритет результатам та наслідкам над конкретними застосованими тактиками.

Суть інформаційно-комунікаційної стратегії в системі міжнародних відносин перетворилася з периферійної турботи дипломатів та пропагандистів на центральний організаційний принцип сучасного державного управління. Інформація зараз однозначно є основною валютою влади, а глобальне інформаційне середовище – критичною сферою як співпраці, так і конфлікту.

Стратегічні комунікації це загальна концепція, яка охоплює широкий спектр дисциплін, включаючи зв'язки з громадськістю, маркетинг, публічну дипломатію та військові інформаційні операції. Їхня сила полягає в цілісному підході; вони визнають, що дії часто мають більшу силу, ніж слова, і що кожна діяльність, яку здійснює держава, має комунікативну цінність. Тому основною функцією стратегічних комунікацій є узгодження та синхронізація дій і слів, щоб запобігти «розриву між словами та діями», коли риторика держави суперечить її поведінці в очах аудиторії.

Організація Північноатлантичного договору (далі – НАТО) пропонує чітку модель стратегічних комунікацій на практиці. НАТО визначає їх як скоординоване та належне використання комунікаційної діяльності та можливостей НАТО для підтримки його політики, це включає п'ять основних аспектів (див. рис. 1.1).

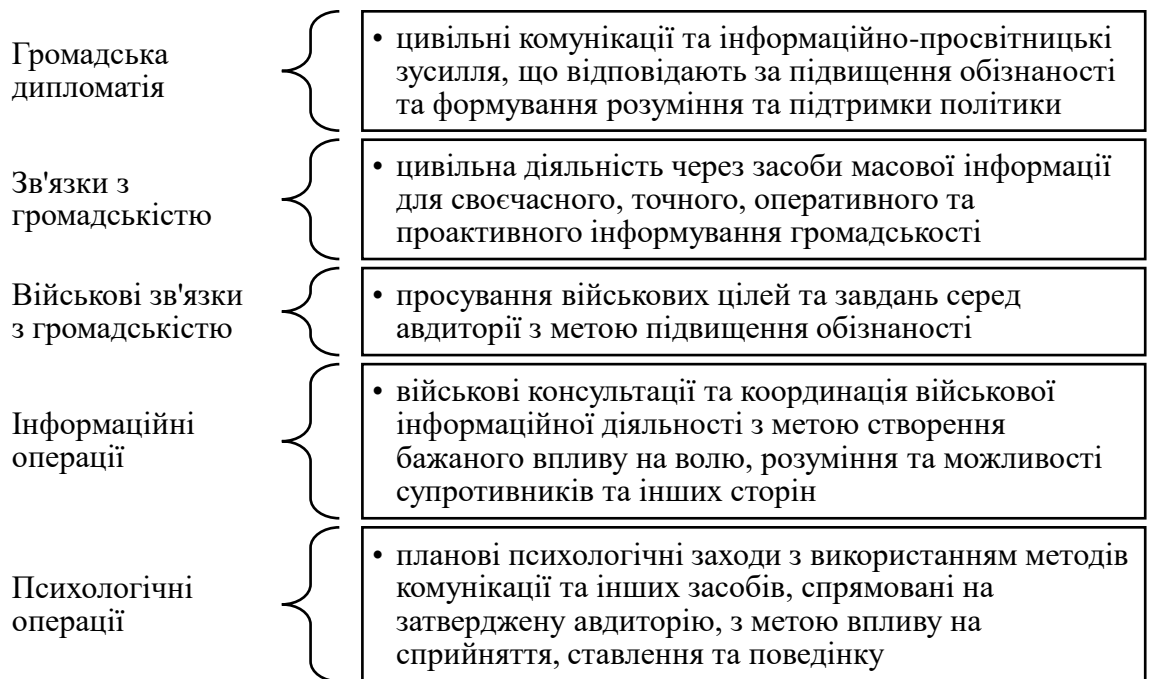

Рис. 1.1. Можливості реалізації комунікаційної стратегії (складено автором за матеріалом [56]).

Еволюція стратегічних комунікацій означає фундаментальний зсув у державному управлінні. Комунікація більше не є просто інструментом пояснення політики після прийняття рішень; вона стала невід'ємною частиною самого процесу розробки політики. У сучасному цілодобовому інформаційному середовищі потенційне сприйняття громадськістю та нарративне формулювання дії мають бути першочерговим фактором при прийнятті рішення про будь-які дії. Це підносить комунікацію з тактичної допоміжної функції до стратегічного імперативу, який формує та спрямовує поведінку держави з самого початку [26].

Взаємозв'язок між цими концепціями можна розуміти як континуум стратегічних дій. Загальна стратегія держави встановлює загальні національні цілі. Інформаційна стратегія надає план використання інформації як інструменту національної влади для досягнення цих цілей. У рамках цього плану розробляються та виконуються конкретні комунікаційні стратегії для донесення індивідуальних повідомлень до цільових аудиторій. Стратегічна комунікація служить безперервною, динамічною функцією координації та

інтеграції всіх цих комунікаційних зусиль з діями держави, забезпечуючи узгоджену та єдину проєкцію влади та мети.

1.2. Моделі та механізми реалізації інформаційно-комунікаційних стратегій державними та недержавними акторами

Архітектура міжнародної безпеки зазнала великого зсуву, перейшовши від парадигми, визначеної кінетичними змаганнями, до парадигми, в якій домінує когнітивна конфронтація. У цьому мінливому ландшафті людський розум є основною сферою конфлікту, а інформація служить вирішальним боєприпасом.

Існують підходи до моделювання сучасних інформаційно-комунікаційних стратегій. По-перше, гібридна/сіра зональна модель розглядає інформаційну діяльність як частину ширшого спектру державного управління, що поєднує відкриті та приховані засоби, військові та невійськові інструменти з навмисною метою діяти нижче порогу звичайної війни. Ця перспектива розглядає інформаційні операції як озброєний шар політики, призначений для руйнування згуртованості, легітимності та прийняття рішень противника, не обов'язково провокуючи кінетичну ескалацію.

Гібридна модель підкреслює: неоднозначність атрибуції, одночасність режимів (кібернетичний, економічний, дипломатичний, наративний) та мету формування операційного середовища, а не завдання одного вирішального удару [7].

По-друге, модель мережевих систем запозичена з теорії соціальних мереж та кібероперацій. Вона розглядає інформаційну екосистему як взаємопов'язану структуру, що складається з платформ, посередників, вузлів впливу та аудиторій. Вплив моделюється як потоки по цій мережі: точки введення (ботнети, дружні ЗМІ), механізми посилення (алгоритми, платна реклама) та вузли конверсії (спільноти або лідери думок). Цей підхід наголошує на точках впливу – вузлах, компроміс або кооптація яких призводить до надмірних наслідків, – та на ролі автоматизованих акторів у зміні ефективної топології

мережі аудиторії [27].

По-третє, модель життєвого циклу або кампанії розглядає інформаційно-комунікаційні операції як процеси: планування та аналіз цілей, розробка та виробництво повідомлень, поширення та посилення, оцінка та адаптація. Представлення операцій як ітеративних кампаній підкреслює петлі зворотного зв'язку між реакцією аудиторії, контрзаходами платформи та адаптацією противника. Це також пояснює, чому операції все частіше інтегрують аналітику даних та штучний інтелект: точне таргетування, вимірювання в режимі реального часу та автоматизоване створення контенту дозволяють швидше виконувати ітерації та персоналізацію.

Нарешті, модель «актор-ресурс» звертає увагу на асиметрію між акторами. Держави володіють дипломатичними та юридичними інструментами, розвідувальними можливостями та масштабом; недержавні актори (повстанські групи, приватні фірми впливу, ідеологічні мережі) часто привносять гнучкість, правдоподібне заперечення, нішеву довіру або технічну експертизу.

Нещодавні дослідження стверджують, що баланс сил в інформаційній сфері зміщується: недорогі цифрові інструменти, ринки уваги та штучний інтелект знижують бар'єри для входу, дозволяючи недержавним акторам здійснювати вплив, який раніше був зарезервований для держав [51, 60].

Модель публічної комунікації розглядає інформаційну діяльність уряду як інструмент управління: інструмент для інформування, консультування та сприяння впровадженню політики.

Згідно з цією точкою зору, комунікація оцінюється за критеріями, знайомими державному управлінню – прозорість, доступність, своєчасність та підзвітність – а етичним стандартом є служіння суспільному благу, а не переконання заради партійної вигоди. Міжнародні організації та порівняльні дослідження державного управління наголошують на цій моделі, оскільки вона пов'язує комунікацію з наданням послуг та демократичною легітимністю, а не з конкурентним впливом [57].

Стратегічна комунікація забезпечує міжгалузеву логіку планування:

організації (державні установи, корпорації, неурядові організації) визначають цілі, складають карту аудиторій, створюють повідомлення та розгортають канали для досягнення вимірюваних цілей.

Структура стратегічної комунікації навмисно нейтральна щодо цілей; це дисципліна проектування та вимірювання. Незалежно від того, чи кампанія сприяє податковій грамотності, чи культурному фестивалю, виникає та сама основна послідовність (див. рис. 1.2). Стратегічний підхід пояснює, чому державні установи застосували маркетингові методи, а неурядові організації все більше професіоналізують свою роботу з охопленням громадськості.

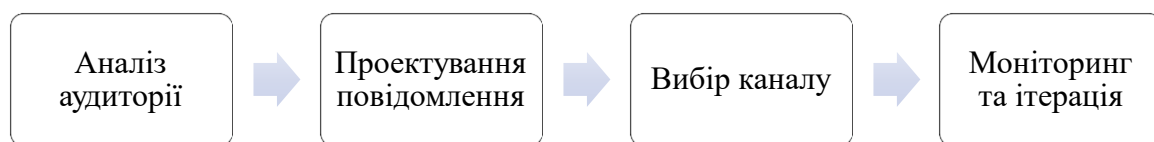

Рис. 1.2. Послідовність діяльності інформаційної кампанії (складено автором за матеріалом [20])

Публічна дипломатія та теорія м'якої сили розглядають міжнародний вимір, у якому держави спілкуються не для примусу, а для залучення, переконання та створення міцного репутаційного капіталу. Механізмами тут є культурний обмін, міжнародне мовлення, освітні стипендії та наративна проекція – інструменти, розроблені для створення довгострокової спорідненості, а не негайного поведінкового контролю. Ця модель є нормативною, оскільки вона цінує довіру та взаємність; ефективність менше залежить від коротких сплесків видимості та більше від сталого формування репутації. Ці моделі є аналітичними призмами; на практиці учасники їх поєднують.

Суб'єкти обирають стратегії на основі можливостей, правових та репутаційних обмежень, а також бажаних кінцевих результатів. Демократичні

держави, обмежені внутрішніми правовими нормами та міжнародним контролем, зазвичай більше покладаються на відкриту публічну дипломатію, обмін інформацією та підвищення стійкості; вони також можуть використовувати приховані заходи у військовому контексті.

Авторитарні держави, навпаки, більш вільно використовують державне мовлення, цензуру та зовнішні інформаційні операції. Недержавні суб'єкти – терористичні групи, транснаціональні рухи, приватні фірми впливу – обирають тактику, яка використовує їхні унікальні активи: легітимність на низовому рівні, нішеву експертизу або можливість заперечення. Комерційні мотиви також перетинаються; кампанії впливу можуть бути рентоорієнтованою діяльністю самі по собі (клік-економіка, політичний консалтинг) [27].

Структура сірої зони пояснює, чому багато суб'єктів віддають перевагу неоднозначності: витрати на кінетичну або відкриту ескалацію є високими, тоді як інформаційні кампанії з часом дають кумулятивні стратегічні ефекти – ерозія демократичної довіри, маніпуляції виборами або нормалізація наративів, вигідних для суб'єкта. Оскільки інформаційне середовище взаємодіє з політичними процесами, повільний, розсіяний вплив може призвести до стратегічних масштабних результатів без відкритого конфлікту [7].

Сучасні конфлікти передбачають використання інформації як зброї та маніпулювання людською поведінкою. Штучний інтелект (ШІ) та його інтеграція в повсякденне життя людей обіцяють посилити, прискорити, але й ускладнити ці тенденції. Два важливі зрушення допоможуть нам зрозуміти цю нову війну такою, якою вона є насправді: атакою на саме людство. ШІ робить інформаційну війну потужнішою та доступнішою. Генеративний ШІ в поєднанні зі збором даних надає нові методи для індустріалізації наступального використання дезінформації. Крім того, інтеграція генеративного ШІ з іншими потужними технологіями ускладнює потенціал інформаційної війни [9].

На сьогодні інформаційною зброєю є знання подвійного використання. Генеративний ШІ вже вчиться демократизувати військовий та цивільний досвід у таких складних технологічних галузях, як ШІ, нейро-, нано- та біотехнології.

Такий потенціал надасть як державним, так і недержавним суб'єктам доступ до знань та наставництва, пов'язаних з впливовими технологіями.

Це розсіювання влади змінить характер інформаційної та фізичної війни, посилюючи асиметрію знань подвійного використання між суб'єктами загрози в конфліктах. Існує нагальна потреба підготуватися до сценаріїв зловживання, які використовують технологічну конвергенцію. Нові конвергенційні ризики створять колективні виклики безпеці, які недостатньо розуміються або передбачаються в усьому світі [60].

Штучний інтелект та автоматизація змінюють темпи та масштаби інформаційних операцій. Генеративні моделі знижують виробничі витрати, дозволяють створювати гіперперсоналізацію та достовірні діпфейки, що підвищує планку для верифікації. І навпаки, ті ж досягнення надають захисникам масштабовані інструменти виявлення (розпізнавання шаблонів, відстеження походження, виявлення аномалій). Таким чином, політичний виклик є подвійним: стимулювати захисне використання ШІ, одночасно контролюючи зловмисні програми – мета, яка вимагає регуляторного, технічного та ринкового втручання. Поширення можливостей також посилює вплив недержавних суб'єктів: бар'єр для входу для передових тактик впливу падає, що загострює конкуренцію в інформаційному просторі [12, 38].

Реагування на інформаційні операції не може спиратися виключно на технічні рішення. Воно вимагає політичного вибору щодо норм, що регулюють прийнятну поведінку в умовах мирної конкуренції, що викликає контрзаходи та захист демократичних цінностей, зберігаючи при цьому відкритий дискурс.

Не існує єдиної правової панацеї: закон про національну безпеку, виборче законодавство та регулювання платформ повинні бути узгоджені, щоб уникнути ненавмисного придушення законного вираження поглядів. На міжнародному рівні досягнення консенсусу щодо червоних ліній в інформаційній сфері є лише зародковим, але важливим. Багатосторонні ініціативи, що поєднують нарощування потенціалу, пакти про прозорість та узгоджені норми поведінки

держав у кіберпросторі та інформаційному середовищі є перспективними, але будуть повільними та політично напруженими [61].

Зростаюча роль недержавних суб'єктів у питаннях безпеки призвела до нових форм конфліктів, включаючи кібервійну, повстання та війни через посередників, тим самим ускладнюючи традиційне уявлення про державну безпеку. Теорія глобального управління пояснює цю трансформацію, наголошуючи на поширенні управління безпекою серед багатьох суб'єктів, включаючи приватних військових підрядників, терористичні організації та кіберзлочинні мережі.

Наприклад, кібервійна стала нетериторіальною загрозою безпеці, коли державні та недержавні суб'єкти здійснюють кібератаки, щоб порушити національну економіку, виборчі процеси та військову інфраструктуру. Відсутність чітких міжнародно-правових рамок для регулювання кіберконфліктів ще раз демонструє, як прогалини в управлінні глобальною безпекою дозволяють недержавним суб'єктам діяти поза державним контролем [40].

Теорія глобального управління забезпечує надійну основу для розуміння ерозії державного суверенітету в сучасній міжнародній системі. Зростаючий вплив недержавних суб'єктів, зростання транснаціонального управління та поява гібридних загроз безпеці ілюструють, як державна влада більше не є абсолютною.

Сьогоднішнє управління характеризується інституційною співпрацею, регуляторними мережами та прийняттям рішень за участю багатьох суб'єктів, що відображає складність глобальної політики. Оскільки держави продовжують взаємодіяти з міжнародними організаціями, багатонаціональними корпораціями та транснаціональними групами захисту інтересів, природа суверенітету буде надалі розвиватися у спільну, узгоджену та децентралізовану систему управління [40].

Це пояснює важливу необхідність додатково досліджувати моделі та реалізації інформаційних та комунікаційних стратегій на прикладі саме недержавних акторів.

Технологічна демократизація, особливо через штучний інтелект, перерозподіляє владу між державами та недержавними суб'єктами, розширюючи палітру можливих операцій, одночасно ускладнюючи виявлення та реагування. Тому політичні заходи реагування повинні бути багаторівневими: управління платформами та прозорість, стійкість суспільства та плюралізм ЗМІ, оперативні контрзаходи та формування міжнародних норм. Наукові дослідження, які привносять емпіричну точність у картографування мереж, динаміку посилення та вимірювані наслідки наративів, стануть основою будь-якої ефективної політики в найближчі роки [45].

З точки зору порівняльного впровадження, держави та недержавні суб'єкти демонструють як конвергенцію, так і розбіжність. Конвергенція полягає у спільних інструментах: обидва використовують платформи, аналітику, мультимедійні наративи та партнерства. Розбіжність проявляється в обмеженнях та стимулах: держави повинні орієнтуватися у правових зобов'язаннях, публічній підзвітності та інституційній безперервності; неурядові організації та фірми можуть жертвувати дотриманням вимог заради швидкості та вільніше експериментувати.

Недержавні суб'єкти також іноді користуються нішевою легітимністю, яку держави не можуть купити, наприклад, місцеві неурядові організації, що діють як довірені посередники в громадах з високим рівнем недовіри до уряду. І навпаки, держави мають унікальні можливості – регуляторну владу, дипломатичне охоплення та здатність гарантувати масштабні суспільні блага, такі як національне мовлення, – яких бракує недержавним суб'єктам.

Технологічні зміни змінюють цей розрахунок. Поширення генеративного штучного інтелекту та кращих автоматизованих інструментів знижує поріг для комунікації професійного рівня, посилюючи голос менших суб'єктів та множачи потоки контенту. Ця демократизація створює можливості (дешевші кампанії з

публічної освіти, багатші громадянські інструменти) та ризики (швидше поширення інформації низької якості). Нещодавні втручання в галузь та політику – заходи щодо прозорості платформ, зусилля щодо виявлення зловживання генеративними моделями та міжнародний діалог щодо норм – є спробами зберегти позитивний потенціал нових інструментів, одночасно стримуючи їхню шкоду [73].

Практичне значення для науковців та практиків є методичним: аналіз впливу має бути багатовимірним. Дослідження, що зосереджені лише на ворожому використанні (дезінформація, прихована маніпуляція), фіксують одну крайність; дослідження, що зосереджені лише на комунікації державних служб, фіксують іншу. Продуктивна межа лежить між ними – картування того, як технології, організації, наративи та інституції взаємодіють за різних стимулів. Емпірично це вимагає змішаних методів: мережевий аналіз для виявлення моделей поширення, експериментальні та опитувальні дослідження для вимірювання переконання та зміни поведінки, а також якісні польові дослідження для розуміння процесу прийняття інституційних рішень.

1.3. Святий Престол як суб'єкт міжнародного інформаційно-комунікаційного простору

Святий Престол займає незвичайне та продуктивне місце в архітектурі глобальних комунікацій. Він одночасно є релігійним авторитетом, транснаціональним моральним актором та суверенним суб'єктом міжнародного права; через цю потрібну ідентичність його комунікативний охоплення та методи не можуть бути зведені до тих, що використовуються звичайною державою. Голос Святого Престолу у світових справах посилюється не військовою чи економічною вагою, а інституційною щільністю (глобальними мережами Католицької Церкви), символічним капіталом (моральним авторитетом папства) та довгою історією ритуалізованого, опосередкованого публічного звернення.

Ці переваги роблять його окремим актором у сучасному інформаційно-комунікаційному просторі: він повинен створювати повідомлення, які є одночасно доктринальними, дипломатичними та перформативними, і він повинен передавати їх як через традиційні медіа, так і через цифрові канали, що швидко розвиваються [18].

Щоб схарактеризувати Святий Престол як комунікативний суб'єкт, ми повинні почати з двох взаємопов'язаних структур: правово-політичного статусу та транснаціональних церковних мереж. Святий Престол є нетериторіальним суверенним суб'єктом, який здійснює дипломатію, підписує договори та має постійні представництва в державах та міжнародних організаціях. Цей формальний дипломатичний апарат надає папству привілейований доступ до політичних еліт та багатосторонніх форумів, яким рідко користуються інші релігійні організації. Одночасно парафіяльні структури Католицької Церкви, релігійні ордени та єпархіальні установи створюють щільну інформаційну екологію, здатну отримувати, перекладати та посилювати папські послання на місцевому рівні [78].

Результатом є дворівнева система комунікації: канали між елітами, які діють через нунційів, заяви до Організації Об'єднаних Націй та двостороння взаємодія; та канали між масами та місцевими, які проходять через національні конференції єпископів, католицькі ЗМІ та парафіяльні мережі. Разом вони дозволяють Святому Престолу формувати порядок денний, обговорювати моральні дебати та пропонувати процедурне посередництво в міжнародних конфліктах.

Наукові дослідження останніх років підкреслюють гібридний характер діяльності Святого Престолу. Ватиканська дипломатія – це не суто світсько-державне мистецтво чи суто релігійний прозелітизм: це гібридна практика, яка мобілізує канонічний авторитет, моральне переконання та традиційну дипломатичну техніку [50].

Ця гібридність має наслідки для комунікаційної стратегії. Святий Престол часто формулює міжнародні проблеми в морально-лінгвістичних термінах –

людська гідність, солідарність, спільне благо – а не в термінології реальної політики. Таке формулювання одночасно розширює моральний всесвіт, у якому відбуваються дебати, та обмежує тактичний вибір, доступний політичним діячам.

Водночас, діячі Ватикану є експертами у сфері комунікації символів; їхні комунікативні акти – папські звернення, екуменічні жести, гучні посередництва – налаштовані на те, щоб викликати резонанс крізь культурні та політичні кордони. Цей подвійний характер пояснює, чому Святий Престол може впливати на такі питання, як міграція, кліматична етика, посередництво в конфліктах та права людини: він рідко вимагає послуху, але може змінити умови публічної дискусії.

Практично, присутність Святого Престолу в міжнародному інформаційному просторі проявляється через набір взаємопов'язаних інструментів. По-перше, це офіційні дипломатичні комюніке, промови перед міжнародними органами, двосторонні дипломатичні ноти та втручання на рівні нунція – канали, призначені для впливу на дискурс еліти. По-друге, це публічні папські документи – енцикліки, апостольські повчання тощо – які функціонують як авторитетні тексти, що висловлюють доктрину та вирішують сучасні політичні та моральні проблеми.

По-третє, це медіа-апарат Ватикану – Ватиканське радіо, прес-служба Святого Престолу, *L'Osservatore Romano*, *Vatican News* та розширюване цифрове портфоліо – яке перетворює доктринальну мову на прес-релізи, інтерв'ю, відео та контент у соціальних мережах для глобального поширення. По-четверте, це неформальні символічні акти – папські візити, ритуальні літургії та зустрічі з релігійними лідерами – які генерують новини та соціальну увагу способами, якими текстова дипломатія не може [78].

Ці інструменти діють у поєднанні: папська енцикліка породжуватиме дипломатичні хвилі, висвітлення в пресі, місцеві пастирські впровадження та коментарі в громадянському суспільстві.

Прихід цифрової ери одночасно урізноманітнив і ускладнив комунікативний охоплення Святого Престолу. Ватикан був одним з перших, хто освоїв деякі цифрові канали (наприклад, аудіовізуальне розповсюдження та взаємодію в соціальних мережах), водночас залишаючись обережним щодо інших. Цифрові платформи пропонують безпрецедентний прямий доступ до глобальної аудиторії, дозволяючи папським посланням обходити «сторожів», досягати католиків діаспори та потрапляти в транснаціональні публічні сфери.

Однак цифрові технології також створюють ризики: повідомлення можуть бути вилучені з контексту, оскаржені та використані як зброя в партійних дебатах; швидкість і фрагментація соціальних мереж знижують здатність Святого Престолу контролювати фреймування. Отже, ватиканські комунікатори повинні поєднувати традиційні чесноти ретельного формулювання та ритуального таймінгу з новими компетенціями: мультимедійним виробництвом, кризовим управлінням у реальному часі та платформно-комунікаційною роботою. Поступове, але свідоме впровадження Святим Престолом цифрової дипломатії є прикладом того, як багатовікова інституція обговорює можливості та обмеження сучасної комунікативної екології [78].

Ключовою функцією Святого Престолу в міжнародному комунікаційному просторі є посередництво. Папство неодноразово, а іноді й непомітно, виступало посередником у міждержавних суперечках, домовлялося про звільнення в'язнів та сприяло зближенню. Це є завданнями, які значною мірою залежать від авторитетності, довіри та здатності звертатися до багатьох зацікавлених сторін.

Дослідження показують, що ефективність посередництва менше залежить від здатності до примусу, а більше – від сприйнятої неупередженості та морального авторитету: церковні мережі Святого Престолу та його претензії на вселенську пастирську відповідальність часто надають йому необхідної довіри для того, щоб діяти як посередник. Комунікація в цьому контексті є стратегічною, дискретною та дуже персоналізованою: нунції та папські посланці займаються формуванням повідомлень, які мають бути зрозумілими

для сторін конфлікту, зберігаючи при цьому конфіденційність та уникаючи публічної делегітимації будь-якого учасника.

Комунікативні навички Святого Престолу тут є дипломатичними в класичному сенсі – переконання через повторювані, калібровані контакти – проте вони доповнюються моральними регістрами, які представляють компроміси як такі, що відповідають етичним нормам.

Комунікативна позиція Святого Престолу також несе структурні обмеження та суперечності. Його універсальні претензії іноді стикаються з місцевими пастирськими реаліями; доктринальні позиції можуть бути інтерпретовані як політичне втручання в плюральні суспільства; і сама гібридність, яка робить ватиканську дипломатію ефективною, також наражає її на звинувачення в непослідовності – релігійні імперативи можуть бути сформульовані критиками як союзи Нової Холодної війни або неоімперське моралізування [14].

Більше того, Святий Престол інституційно консервативний у деяких аспектах: бюрократична інерція, потреба в доктринальному консенсусі та турбота папства про єдність можуть уповільнити комунікативну реакцію. В епоху новинних циклів у реальному часі ці тертя помітні та можуть дорого коштувати: затримки у відповідях або неоднозначні формулювання часто експлуатуються ворожими суб'єктами або неправильно інтерпретуються громадськістю. Таким чином, Святий Престол повинен збалансувати обдуману обережність з комунікативними вимогами швидкості та ясності.

Ще однією динамікою, яку варто підкреслити, є культивування Святим Престолом м'якої сили через виробництво наративів. М'яка сила створюється не лише нормативними зверненнями, але й формуванням публічних наративів, які роблять певну політику легітимною. Послідовно формулюючи проблеми, такі як зміна клімату, міграція чи економічна несправедливість, моральні та гуманітарні цінності, комунікації Ватикану можуть змінити параметри публічних дебатів.

Риторична звичка папства до оповіді, орієнтованої на людину (згадуючи мігрантів, бідних, жертв конфліктів) та використання глобальних літургійних моментів (Всесвітній день молоді, Всесвітній день бідних, святкування *Laudato Si'*) створюють наративні гачки, які повторно використовують неурядові організації, журналісти та політичні діячі. З часом ці наративи можуть стати частиною риштування, в межах якого приймається політичний вибір. Це не визначальна сила, але вона формує: допомагає зробити деякі варіанти політики морально важливими.

Методологічно, аналіз Святого Престолу в інформаційному просторі вимагає змішаних поглядів: теорія міжнародних відносин (суверенітет, дипломатія, м'яка сила), комунікаційні дослідження (формування, встановлення порядку денного, медіатизація) та еклезіологія (авторитет, пастирська практика). Емпірична робота повинна поєднувати текстовий аналіз папських документів та прес-релізів з мережевим відстеженням церковних установ та дослідженнями аудиторії, які вимірюють сприйняття серед духовенства та мирян [87].

Нещодавні дослідження, які розглядають дипломатію Ватикану як гібридний орган, демонструють аналітичну цінність міждисциплінарних підходів: вони висвітлюють, як канонічний авторитет перетворюється на дипломатичну довіру, і як медійна практика операціоналізує цю довіру в різних культурних умовах. Наукові дослідження, які класифікують Святий Престол як суто символічний або суто релігійний, не враховують інтерактивних механізмів, за допомогою яких він функціонує в сучасному комунікативному порядку.

Політичні наслідки безпосередньо впливають з попереднього аналізу. Для держав та міжнародних організацій взаємодія зі Святим Престолом з глобальних питань означає визнання його комунікативним партнером з моральним впливом, а не просто церемоніальним співрозмовником. Переговорники, які розуміють комунікативну логіку Ватикану – його залежність від символічних актів, його двосторонню медіа-дипломатичну систему та його посередницьку роль – можуть використовувати це розуміння для створення

коаліцій та формулювання ініціатив таким чином, щоб мобілізувати ширшу підтримку громадянського суспільства.

Висновки до розділу 1

Здатність актора міжнародних відносин досягати успіху на світовій арені дедалі більше залежить від його здатності реалізовувати багатогранну та адаптивну інформаційно-комунікаційну стратегію.

Це вимагає, по-перше, чіткого розуміння концептуального ландшафту – розмежування широкого управління інформацією як стратегічним ресурсом від цілеспрямованої комунікації, призначеної для впливу на конкретні аудиторії, та інтеграції обох через цілісну функцію стратегічної комунікації; глибокого розуміння інструментів впливу, визнання довгострокової цінності побудови довіри через публічну дипломатію, а також розуміння маніпулятивної тактики пропаганди та сили стратегічних наративів, що формує реальність.

Зрештою, суть інформаційно-комунікаційної стратегії полягає в цій фундаментальній подвійності. Вона є одночасно інструментом для побудови взаєморозуміння та зброєю для отримання конкурентної переваги; засобом для сприяння глобальній співпраці та ареною для постійного конфлікту.

Для політиків, дипломатів та громадян орієнтування в цьому складному та суперечливому ландшафті вимагає відданості стратегічному мисленню, етичній поведінці та чіткого усвідомлення того, що у XXI столітті боротьба за формування сприйняття невіддільна від самої боротьби за владу.

Вивчення інформаційних та комунікаційних стратегій сьогодні має бути інтегративним: гібридно-зонне мислення, мережевий аналіз, моделі життєвого циклу кампаній та структури «актор-ресурс» разом охоплюють емпіричну складність того, як кампанії задумуються, створюються та проводяться. Механізми охоплюють код (алгоритми, боти), організації (державні ЗМІ, проксі-сервери, комерційні постачальники) та когнітивні процеси (фреймінг, сигнали ідентичності тощо).

Інформаційні та комунікаційні стратегії не є ні доброякісними за своєю суттю, ні злроякісними; це набори інструментів, вплив яких залежить від дизайну, контексту та підзвітності. Теоретична ясність – розмежування державного управління, стратегічного планування, динаміки мережі, публічної дипломатії та адвокації – допомагає нам розпізнати, коли подібні механізми служать різним благам.

Тому політикам слід уникати універсальних рецептів: правильна реакція на потребу в швидкій громадській освіті не є тим самим, що правильна реакція на приховану кампанію впливу. Натомість, для збереження конструктивних функцій інформації та одночасного захисту від зловживань необхідне вивірене поєднання прозорості, управління платформою, етичних стандартів, розбудови громадянського потенціалу та міжнародної співпраці.

На фоні описаного вище особливо цікавим є приклад політики комунікаційної та інформаційної стратегії Ватикану, як унікального прикладу гуманітарного, політичного та духовно впливу на більшу частину світу.

Для самого Святого Престолу комунікативний виклик має два аспекти: розширити цифрову грамотність у своїй медіа-екосистемі, зберігаючи при цьому обговорювальну, інтерпретаційну турботу, яка надає його повідомленням моральної ваги; та покращити можливості швидкого реагування, не жертвуючи богословською точністю. Обидва завдання є складними, але необхідними, якщо Святий Престол хоче зберегти довіру та актуальність у дедалі переповненому інформаційному середовищі.

Роль Святого Престолу в міжнародному інформаційному просторі не є статичною, вона розвивається відповідно до глобальних політичних трансформацій, технологічних змін та внутрішньоцерковного розвитку. Папства демонстрували різні акценти – дипломатичну діяльність, пастирську реформу, екологічну етику – що переналаштовує комунікативні пріоритети та канали.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ВАТИКАНУ

2.1. Інституційне забезпечення та канали реалізації інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану

Ефективність будь-якої глобальної комунікаційної стратегії залежить від інституційної бази, яка її підтримує. Для Святого Престолу ця система зазнала глибокої та історичної реструктуризації у XXI столітті, перейшовши від доволі архаїчних структур медіа до централізованої мультимедійної дикастерії. Ця реформа відображає стратегічну адаптацію до реалій сучасного медіа, спрямовану на створення синергетичного та узгодженого голосу католицької церкви на світовій арені.

Найважливішою подією в сучасній історії комунікації Ватикану є створення Дикастерії з питань комунікації. Ця реформа, ініційована Папою Франциском у 2015 році, була не просто адміністративною перестановкою, а фундаментальним переосмисленням того, як Святий Престол взаємодіє зі світом [23].

До 2015 року комунікаційні зусилля Ватикану характеризувалися ізольованою структурою. Численні незалежні установи, зокрема Папська рада соціальних комунікацій, Прес-служба Святого Престолу, Ватиканське радіо та газета «L'Osservatore Romano», діяли зі значною автономією. Такий порядок, хоча й історично зрозумілий, призвів до стратегічної неузгодженості, дублювання зусиль та значної фінансової неефективності, оскільки, як повідомляється, різні засоби масової інформації щорічно втрачали від 20 до 30 мільйонів євро. У дедалі складнішому, взаємозалежному та швидкозмінному глобальному медіасередовищі ця фрагментована система більше не була стійкою.

У відповідь Папа Франциск 27 червня 2015 року видав *motu proprio* «Про сучасний контекст комунікації», заснувавши Секретаріат з питань комунікації. Заявленою метою була загальна реорганізація всієї системи комунікації Святого

Престолу, при цьому новий орган став би єдиною точкою відліку для комунікації. Реформа була чітко розроблена для того, щоб «ще краще відповідати потребам місії Церкви» шляхом об'єднання всіх суб'єктів, які раніше займалися комунікаціями. У 2018 році Секретаріат було перейменовано на Дикастерію з питань комунікації, що закріпило його статус як головного департаменту Римської курії [64].

Хоча реформа централізувала комунікаційні зусилля Ватикану, вона зробила це, спираючись на фундамент його історичних медіа-інституцій. Ці стовпи спадщини, тепер інтегровані в Дикастерію, продовжують відігравати життєво важливу роль, надаючи свій багатовіковий авторитет і вплив новій єдиній стратегії.

Заснована в 1861 році за схваленням Папи Пія IX, газета «L'Osservatore Romano» розпочала своє життя як «полемічна та пропагандистська» газета на захист Папської області під час об'єднання Італії. Повністю придбана Святим Престолом за Папи Лева XIII у 1890 році, вона перетворилася на фактичний голос Святого Престолу та газету записів Ватикану. Це основний друкований засіб для публікації повного тексту папських промов та детального висвітлення публічної діяльності Папи.

Історичне значення газети є глибоким. Під час Другої світової війни друкарню було перенесено до Ватикану, щоб захистити її від фашистських банд. Відверті репортажі про війну, включаючи публікацію звітів союзників, розлютили Беніто Муссоліні та зробили газету єдиним джерелом таких новин в Італії, що призвело до різкого зростання її тиражу.

Хоча це не офіційне видання в тому ж юридичному сенсі, що й *Acta Apostolicae Sedis* (яке служить офіційним урядовим вісником), воно має унікальний квазіофіційний або напівофіційний (*ufficioso*) статус, що означає, що його зміст вважається дуже надійним і відображає мислення Святого Престолу. Сьогодні, інтегрований до Редакційного управління Дикастерії, видання продовжує свою місію, публікуючи щоденне італійське видання та

щотижневі видання кількома іншими мовами, включаючи англійську, французьку, іспанську та німецьку [17, 29].

Найбільш помітним продуктом реформи комунікації є створення єдиної цифрової присутності, покликаної бути основною точкою контакту для світової громадськості.

Запущений у зв'язку з реформою 2015 року, портал новин Ватикану (vaticannews.va) є офіційним новинним порталом Святого Престолу. Він служить центральним цифровим вузлом, який об'єднує потоки контенту Ватиканського радіо, *L'Osservatore Romano* та *Vatican Media*. Ця мультимедійна платформа втілює стратегію різноманітності, пропонуючи новини різними мовами та форматами, включаючи текст, аудіо, відео та фотогалереї. Це публічне обличчя нової, інтегрованої Дикастерії, що забезпечує єдине, авторитетне та легкодоступне джерело всіх новин, пов'язаних з Папою та Святим Престолом.

Хоча прес-служба Святого Престолу інтегрована в Дикастерію, вона зберігає свою особливу та важливу функцію. Вона відповідає за публікацію щоденного Бюлетеня, який містить офіційні новини про діяльність, призначення, промови та інші документи Святого Отця. Служба залишається основним інтерфейсом між Ватиканом та світовою світською пресою, керуючи акредитацією журналістів та логістикою для папських заходів та подорожей. Його роль полягає в забезпеченні точного та своєчасного поширення офіційної інформації серед світових інформаційних агентств [68].

Центральним компонентом сучасної інституційної структури є стратегічне управління офіційними обліковими записами Папи Римського в соціальних мережах. Багатомовний обліковий запис [@Pontifex](https://twitter.com/Pontifex) на X (раніше Twitter) та обліковий запис [@Franciscus](https://www.instagram.com/franciscus) в Instagram управляються в рамках Дикастерії, що гарантує повну відповідність прямого цифрового зв'язку Папи ширшій комунікаційній стратегії [33, 63].

Ці платформи не є особистими обліковими записами, а інституційними інструментами євангелізації, що дозволяє посланню Папи обійти традиційні

медіа-перехоплювачі та безпосередньо досягти глобальної аудиторії з десятків мільйонів. Специфіка цієї цифрової стратегії буде досліджена в частині 3, але її інституційне розміщення в рамках єдиної Дикастерії має вирішальне значення для розуміння централізованого контролю над папським посланням у XXI столітті [89].

Близько 50 000 повідомлень було опубліковано в облікових записах @Pontifex та @Franciscus, пропонуючи майже щоденний супровід протягом усього понтифікату Папи Франциска короткими посланнями євангельського характеру та закликами на користь миру, соціальної справедливості та турботи про творіння. Папські повідомлення стимулювали широку взаємодію, особливо у важкі часи. У 2020 році, році з винятковими даними через пандемію, послання покійного Папи переглянули 27 мільярдів разів [67].

Після смерті Папи Франциска його наступник – Папа Лев XIV вирішив продовжити активну комунікацію в медіа та підтримує активну присутність у соціальних мережах через офіційні папські акаунти на X та в Instagram (див. рис. 2.2)

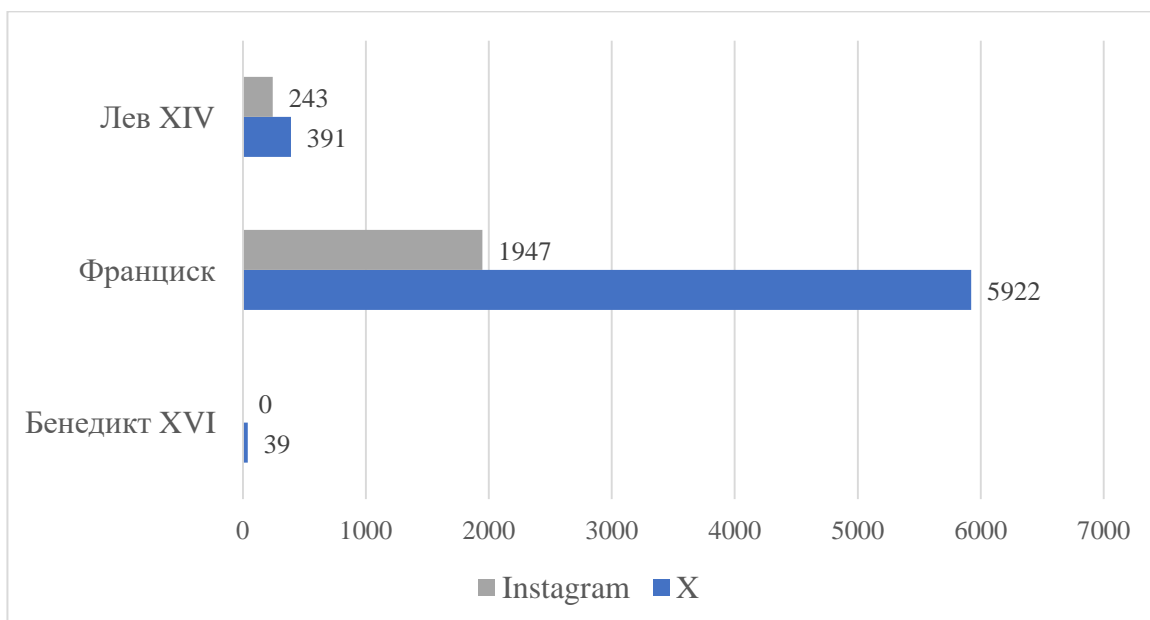

Рис. 2.1. Статистика публікацій в соціальних медіа офіційних акаунтів очільників Католицької Церкви, інформація актуальна на листопад 2025 р. (складено автором за матеріалами [41, 79]).

Статистика вказує на те, що Папа Лев XIV не тільки вирішив зберігати напрям комунікаційної політики попередника в сфері соціальних медіа, а й навіть збільшив свою присутність там. Так в середньому на акаунтах поточного очільника Церкви публікації з'являються майже вдвічі частіше (близько 1,78 публікація в день у Франциска проти близько 3,08 публікації в день в Лева XIV на листопад 2025 року).

Окрім бажання та активних дій Церкви для своєї репрезентації в сучасних медіа, Інтернеті тощо – існують докази того, що дані кроки є популярними та потрібними для своєї аудиторії користувачів. Так вже в перші дні після запуску офіційного порталу Святого Престолу його переглянули понад мільйон осіб. Згодом всі офіційні медіа та акаунти в соціальних мережах зазнавали схожого охоплення, що вказує на попит подібних способів взаємодії з вірянами та зацікавленими користувачами мережі [3].

Реструктуризація різних медіаканалів Ватикану в один єдиний Дикастерій комунікацій, професіоналізація комунікацій Ватикану, сприяння позитивному ставленню Ватикану до переходу до нових медіа, використання церквою соціальних мереж, створення богословського та доктринального контенту, що відповідає світським очікуванням, стратегічне об'єднання церковних послань у різних медіа та балансування управління новинами/брендом з релігійними питаннями тощо, схоже, були унікальними стратегіями, які Ватикан застосував для адаптації до нових медіа. Ця конвергентна стратегія відображає конвергенцію, спричинену новими медіа. Нова структура дозволить швидше реагувати на термінові новини та журналістські запити – що традиційно не є сильною стороною Церкви – та більш гнучкий обмін інформацією між різними медіаканалами Ватикану.

На даний момент Церква не має іншого вибору, окрім як щиро співпрацювати з новими медіа. Починаючи з Папи Римського, Ватикан сприймався як такий, що прагне дотримуватися цього курсу дій – явно більш прогресивний та сучасний погляд, ніж той, який Церква демонструвала у відповідь на різні зміни в медіа протягом ХХ-го століття. Таким чином, Церква

серйозно, віддано та професійно ставиться до нового медіаландшафту. Це продемонструвала не лише реформа Дикастерії, але й готовність дозволити світським медіа-експертам більший вплив на прийняття рішень. Це посилило адаптацію Ватикану до нових медіа шляхом сприяння позитивному ставленню Ватикану до переходу до нових медіа, використання церквою соціальних мереж, створення богословського та доктринального контенту, що відповідає світським очікуванням, стратегічного об'єднання церковних послань у різних медіа та балансування новин/бренд-менеджменту з релігійними питаннями тощо [1].

Існує обмежена кількість доказів того, що Церкві насправді вдається використовувати нові медіа для залучення нових послідовників. Хоча Папа активний у X (колишній Твіттер), а Vatican News став відомим сайтом, учасникам було важко вказати на конкретні «перемоги» від присутності Церкви на нових медіа. Те саме стосувалося й місцевого рівня, де інтерв'ю чітко показали, що такі додатки, як WhatsApp, здебільшого використовуються для прозаїчних цілей ведення домашнього господарства, а не для участі в справжньому взаємному діалозі з вірними та потенційними новими послідовниками.

Місцева церква іноді курує матеріали Ватиканської дикастерії комунікації. Це означає дві нагальні вимоги, які Церква повинна врахувати. По-перше, вона повинна бути більш проактивною в нових медіа та прагнути створювати інноваційні способи розповіді історії Євангелій новій аудиторії, а також передавати велич та історію Церкви таким чином, щоб залучати, а не виключати.

По-друге, Церква повинна бути більш охочою до участі у взаємному діалозі та взаємодії – слухати, а також передавати. Такі зміни будуть нелегкими для ієрархічної інституції, яка історично діяла в режимі трансляції, а не прийому. Однак це критично важливо, якщо Церква не хоче втратити позиції через конкуруючі конфесії, такі як п'ятидесятництво [58].

2.2. Інформаційно-комунікаційна стратегія Святого Престолу від Другого Ватиканського собору до кінця ХХ століття

У розпал холодної війни керівництву Ватикану потрібно було враховувати соціальні наслідки супутникових технологій, телебачення, кіно, радіо, новинних служб та реклами для римо-католиків, які живуть по всьому світу. Наука і технології почали запроваджувати нові способи бачення масової культури та людської поведінки. Священнослужителі Другого Ватиканського собору позитивно відреагували на цей виклик, вони заохочували свободу слова в церкві та суспільстві, а також почали чітко визначати роль Церкви у публічній сфері.

Після Другої світової війни Римська Католицька церква почала займатися соціологічним розвитком в новій сфері інформаційних технологій та комунікацій. За відносно короткий проміжок часу священослужбовцям Другого Ватиканського собору вдалося успішно розглянути тему, яку Ватикан ніколи раніше не розглядав за довгу історію Церкви.

Передумовами до важливих історичних зрушень Святого Престолу в сфері медіа часів Другого собору були дії Папи Пія XII. Перша зустріч експертів відбулася в Папській академії наук у Ватикані в 1953 році, вона наголосила на необхідності поглибленого вивчення в освітній сфері проблем, що виникають у зв'язку з розвитком усіх аудіовізуальних медіа та їх зростаючим впливом на духовне життя світу та служіння Церкви, і, перш за все, попередила про вплив телебачення на суспільство. Папа Пій XII захищав позитивну цінність громадської думки, оскільки вона природно належить суспільству, і стверджував, що щось важливе для життя Церкви буде втрачено, якщо цього не буде. Також Пій XII цікавився дослідженням наслідків нових технологій, таких як радіо, для тих, хто всередині та поза Церквою. Випередивши свій час, цей проникливий Понтифік розумів переваги та потенційні небезпеки комунікаційних технологій. Він ініціював інтерес Церкви до діалогу на тему комунікацій з вченими та інженерами [43].

Активно продовжив науковий інтерес Ватикану в сфері медіа та інформаційно-комунікаційних технологій Святий Папа Іван XXIII, він ініціює Другий Ватиканський собор на якому священнослужителі з усіх куточків світу зможуть в єдиному теологічному русі прийти до певних висновків стосовно використання сучасних медіа в Церкві та конкретних напрямків розвитку

Другий Ватиканський собор (1962-1965) ознаменував парадигматичний зсув у ставленні Церкви до сучасного світу та медіа. До Собору позиція Ватикану часто характеризувалася обережністю та зосередженням на моральних небезпеках, що виникають від нових медіа, таких як кіно. На Соборі пліч-о-пліч з медіа також активно піднімалися питання толерантності, важливості діалогу, активно засуджувалася нетерпимість та дискримінація – все це питання, які раніше Римом замовчувалися, або не виносилися на обговорення настільки високого та офіційного рівня [6].

«*Inter Mirifica*», визнаючи ці небезпеки, започаткував рішучу та позитивну зміну перспективи. Декрет *Inter Mirifica* (1963) визнав засоби масової інформації потужними новими інструментами, які можна використовувати як на добро, так і на зло, і закликав Церкву активно взаємодіяти з «медіа соціальних комунікацій» для просування пастирських цілей, інформування сумління та поширення істини.

Кардинал Френсіс Арінзе в своїй праці стосовно декрету зазначав, що в першу чергу *Inter Mirifica* стверджує право людей на «правильну» інформацію. Люди як окремі особи та як спільнота мають право на інформацію, яка їх стосується. Така інформація повинна бути правдивою, гідною та шанобливою. Мистецтво повинно поважати мораль та людську гідність і бути здатним протистояти спокусі експлуатувати схильність людини до зла, що є одним із наслідків первородного гріха. Акцент уваги йде на тому, що інформацію та сучасні медіа можна використовувати в якості негативного впливу на маси, від чого застерігає кардинал, при цьому стверджуючи важливість доступу людей до інформації. Для свого часу кардинал описує доволі проривні речі, він просить медіа-виробників не забувати, що чимало користувачів їхньої продукції – це

молодь, яка потребує здорових вказівок щодо напрямку свого життя, а також розумних розваг та натхнення для життя. Френсіс Арінзе також вказує на можливість впливати на органи державної влади, щоб вони поважали та сприяли свободі інформації та преси, а також захищали молодь від шкідливої продукції ЗМІ [19].

Декрет розглядає засоби соціальної комунікації – пресу, кіно, радіо, телебачення тощо – не як невід'ємні загрози, які слід засуджувати, а як «дивовижні технічні винаходи» та «дари Божі». Ця позитивна оцінка, що розглядає медіа як частину Божого провидіння «об'єднати людей у братерстві», забезпечила богословську легітимність для більш проактивної та оптимістичної взаємодії [81].

У документі визнається подвійний потенціал цих інструментів: за умови правильного використання вони можуть бути «великою послугою для людства», сприяючи освіті та поширенню Царства Божого; навпаки, за неправильного використання вони можуть завдати «серйозної шкоди». Цей збалансований погляд – прийняття потенціалу, водночас залишаючись пильним щодо ризиків – залишається постійною рисою комунікаційної політики Ватикану [81].

Inter Mirifica – це радше технічний посібник, ніж доктринальне та пастирське відкриття: воно розглядає залучення медіа як церковну відповідальність і закликає до формування, етичного керівництва та спеціалізованої пастирської роботи. Inter Mirifica також містив конкретні директиви для дій.

Він закликав до створення спеціального офісу Святого Престолу для нагляду за сферою соціальних комунікацій, що безпосередньо призвело до підвищення та розширення існуючої Папської комісії. Крім того, він наказував створити національні офіси у справах ЗМІ в кожній країні та щорічно святкувати Всесвітній день комунікацій, щоб «навчати вірних їхнім обов'язкам» щодо ЗМІ. Ці директиви заклали інституційну основу для структур, які існують сьогодні [76].

Значення «*Inter Mirifica*» полягає не лише у визнанні медіа, а й у його богословсько-пастирському підході: євангелізаційна місія Церкви (проповідь про спасіння) тепер повинна включати «інструменти соціальної комунікації», і Церква повинна навчати людей їх правильному використанню. З іншого боку, декрет також попереджає, що ці медіа можуть бути неправильно використані «всупереч задуму Творця та на їхню власну шкоду». Двостороння орієнтація – медіа як можливість і медіа як ризик – стала основоположною для подальшого підходу Ватикану.

Науковці вбачають в «*Inter Mirifica*» зародок глибшого богослов'я комунікації: Ж. Девез зазначає, що документ передбачає пізніші розробки, трактуючи комунікацію не просто як передачу інформації, а як знак божественного самоспілкування у Христі. Таким чином, втручання Собору, хоч і короткочасне, забезпечило нормативний якір: комунікація є одночасно людсько-технологічною реальністю та церковно-богословським завданням [91].

Що стосується сприйняття, фінальний документ викликав невдоволення у всіх. Прогресисти непокоїлися через цензуровану мову та наївну антропологію. Традиціоналісти були незадоволені через брак чітких переконань та відкритість, яку вважали надмірною по відношенню до деяких небезпечних інструментів для моралі та цілісності католицької віри. Проте, незважаючи на загальне невдоволення, цей документ відкрив новий шлях. Безсумнівно, що соборова асамблея ознаменувала початок сучасної ери Церкви в медіа-сфері, і що *Inter mirifica* є найважливішим з усіх послідовних втручань Церкви в справі медіа [25].

Принципи *Inter Mirifica* були основоположними, але вони потребували подальшого опрацювання, щоб перетворитися на комплексну пастирську стратегію. Дві наступні пастирські інструкції Папської ради з питань соціальних комунікацій були вирішальними в цьому процесі, поглибивши теологію та адаптуючи її до швидкозмінного медіаландшафту. Це являє собою чітку доктринальну еволюцію, переходячи від початкового етапу легітимізації

(встановлення права Церкви використовувати медіа) до другого етапу опрацювання (визначення глибшої мети цього використання).

Опублікована в 1971 році та написана «за наказом Другого Ватиканського Собору», пастирська інструкція *Communio et Progressio* («Спілкування та прогрес») широко вважається найдетальнішим та професійним викладом бачення Собору щодо комунікації. Вона виходить за рамки простого сприйняття медіа як інструментів для євангелізації та розвиває глибоке богослов'я самої комунікації. Її центральна теза полягає в тому, що головними цілями соціальної комунікації є єдність і прогрес людей, які живуть у суспільстві.

У документі комунікація розглядається як шлях до *communio* (спілкування), стверджуючи, що вона допомагає людям ділитися знаннями, об'єднувати свою роботу та будувати братерство, тим самим відображаючи найглибшу природу Церкви, яка сама по собі є сопричастям віруючих. Він також пов'язує комунікацію з *progressio* (прогресом), стверджуючи, що медіа є важливими інструментами для освіти, культурного збагачення та загального розвитку суспільства.

Ключовим внеском цього документа є його рішуче підтвердження «права на інформацію». У ньому проголошується, що для належного формування громадської думки «необхідно, щоб з самого початку громадськість мала вільний доступ як до джерел, так і до каналів інформації» [71]. Це право, стверджується в ньому, невіддільне від свободи комунікації та є важливим для функціонування справедливого суспільства.

У 1975 році Папа Павло VI знову звертається до теми соціальних комунікацій у своїй праці «*Evangelii nuntiandi*». Він говорить про медіа, як засоби соціальної комунікації. Це інструментальне бачення супроводжуватиме Церкву аж до часів Івана Павла II [30].

У роботі Святого Папи Івана Павла II «*Cristifideles laici*» (1988) соціальні комунікації визначені як новий рубіж у місії Церкви, а в «*Redemptoris missio*» (1990) знаменує собою стрибок у сприйнятті. Інструментальне використання не відкидається, але культурна валентність сприймається: «Перший Ареопаг

сучасної епохи – це світ комунікацій, який об'єднує людство та перетворює його на те, що відоме як «глобальне село» [21, 66].

Як і Святий Павло в Афінському Ареопазі, Церква розглядає новий світ комунікацій як головний виклик, на який вона повинна відповісти. Недостатньо використовувати ці засоби для проголошення послання Євангелія та Учительського Уряду Церкви, але саме послання має бути інтегроване в цю нову культуру, створену сучасними комунікаціями. Таким чином, разом з Іваном Павлом II ми доходимо до усвідомлення того, що нові технології породжують нову культуру; вони обмінюються та втручаються в людське життя. Сьогодні ми говоримо про цифрову культуру, яка стає викликом, на який Церква повинна відповісти [25].

Перехід від визнання медіа до активної пастирської участі – є важливим моментом у комунікативній стратегії Святого Престолу. Він підкреслює, що комунікація – це не просто інституційні результати (прес-релізи, трансляції), а включає формування, етичне розпізнавання та співпрацю з медіакультурою. Дійсно, «*Communio et Progressio*» визнала, що комунікація сприяє «зростанню людей, відкриттю цінностей, розширенню громадського життя та побудові цивілізації, що ґрунтується на правді та любові» [22].

Еволюцію комунікаційної стратегії Святого Престолу в десятиліття після Другого Ватиканського Собору не можна звести до простої технологічної адаптації. Вона радше відображає глибшу трансформацію в самоусвідомленні Церкви як глобального актора, що діє в рамках дедалі більш взаємопов'язаних політичних, культурних та інформаційних систем, адже глобалізація поширюється навіть на такий інститут, як Католицька Церква.

У цьому контексті Святий Престол поступово консолідував комунікаційну стратегію, яка була не лише пастирською, а й геополітичною за своїм масштабом – розвиток, що кристалізувався в пастирській інструкції «*Aetatis Novae*» («На світанку нової ери»), вона була видана в 1992 році та ознаменувала третій етап доктринального розвитку: інтеграцію. Вона була прямою відповіддю на революцію в людських комунікаціях, що відбулася з 1970-х років,

включаючи появу супутників, кабельного телебачення, відеокaset та ранніх комп'ютерних технологій.

Цей документ, разом з інституційними реформами за часів Івана Павла II та першими цифровими ініціативами Ватикану, сформував основу комунікативної ідентичності Святого Престолу кінця століття.

Публікація «Aetatis Novae» не була ізольованою подією. Вона з'явилася в той момент, коли медіатехнології реорганізовували соціальне та політичне життя, формуючи колективне сприйняття з безпрецедентною швидкістю. Папська рада з питань соціальних комунікацій окреслила цю трансформацію як «революцію в людських комунікаціях», підкреслюючи структурний характер змін [8].

На відміну від попередніх церковних текстів, які часто коливалися між моральною обережністю та стриманим оптимізмом, «Aetatis Novae» сформулювала стратегічне бачення, засноване на визнанні того, що комунікація пронизує кожен вимір церковного існування: управління, євангелізацію, дипломатію та публічне свідчення. Документ ознаменував перехід від теоретичної взаємодії зі ЗМІ до систематичної політичної бази, здатної інформувати єпископські рішення на різних континентах [5].

Найважливішим висновком документа є визнання того, що медіа вже не просто передають інформацію, а активно формують культуру. У ньому зазначається, що люди звикли до таких виразів, як «покоління медіа», і що для багатьох сам людський досвід є досвідом медіа. Ця реальність створила те, що документ називає «новою культурою» з «новими мовами» [8].

«Aetatis Novae» сформулював новий стратегічний імператив для Церкви: «недостатньо використовувати медіа просто для поширення християнського послання та автентичного вчення Церкви. Також необхідно інтегрувати це послання в «нову культуру», створену сучасними комунікаціями». Це являло собою значну еволюцію стратегії. Церква вже не була просто користувачем медіаплатформ, а була покликана стати рідною мешканкою нового

медіасередовища, вивчаючи його мови та вбудовуючи Євангеліє в його саму структуру.

Цей акцент відображав ширші проблеми, присутні в дослідженнях комунікації кінця ХХ століття, які дедалі більше розглядали медіа як середовища, що формують епістемологію та соціальну поведінку. Гувер зазначає, що Католицька Церква, більше ніж багато інших релігійних інституцій, зрозуміла, що влада в епоху посередництва залежить не лише від доктринальної ясності, а й від здатності жити в публічній сфері з уважністю, прозорістю та риторичною вишуканістю [39].

Вхід Святого Престолу в цифрову сферу в середині 1990-х років ще раз продемонстрував стратегічні наслідки *Aetatis Novae*. Запуск *vatican.va* на Різдво 1995 року – одного з найперших офіційних державних веб-сайтів у світі – став значним кроком уперед у комунікативних можливостях Церкви. Він дозволив поширювати папські тексти, доктринальні документи та офіційні заяви безпосередньо серед світової аудиторії, минаючи інтерпретаційну фільтрацію міжнародних ЗМІ. За словами на той час кардинала Ратцінгера (майбутнього Папи Бенедикта XVI) цей крок відображав не просто технологічний ентузіазм, а й свідоме зусилля повернути собі інтерпретаційну владу над вченням Церкви в епоху прискорення інформаційних потоків [15].

Веб-сайт також функціонував як символічний жест: позиціонуючи себе на передовій цифровій комунікації, Святий Престол сигналізував, що традиції та інновації не є взаємовиключними, а взаємодоповнюючими елементами його місії. До кінця ХХ століття комунікаційна стратегія Ватикану набула певного ступеня зрілості та внутрішньої узгодженості, що відрізняло її від попередніх десятиліть.

Комунікативна трансформація Святого Престолу в останні десятиліття ХХ століття показує, як історично текстова та сакраментальна інституція навчилася орієнтуватися в опосередкованих структурах сучасності, не відмовляючись від своєї богословської ідентичності. У взаємодії між традицією та технологічними змінами Ватикан виявив, що комунікація є не допоміжною

функцією церковного життя, а конститутивним виміром його глобальної місії. Спадщина «Aetatis Novae» – стратегічна, рефлексивна та етично обґрунтована – залишається центральною у взаємодії Церкви з дедалі складнішим інформаційним середовищем XXI століття.

2.3. Стратегічні напрями інформаційно-комунікаційної політики Святого Престолу у XXI столітті на міжнародній арені

Святий Престол займає особливе становище у світовій політиці, тому його інформаційно-комунікаційна політика у XXI столітті мала завдання узгодити багатовікові практики папської дипломатії та церковного проголошення з динамікою засобів масової інформації, цифрових платформ та фрагментованої глобальної публічної сфери.

На початку XXI-го століття Святий Престол отримав комунікаційний ландшафт, радикально відмінний від того, що розглядався Другим Ватиканським собором. Розвиток Інтернету, поширення соціальних мереж та поява штучного інтелекту створили цифровий континент з безпрецедентними можливостями для зв'язку та євангелізації, але також з новими викликами, пов'язаними з поляризацією, дезінформацією та самим визначенням людської взаємодії.

Оскільки інтернет перейшов від нішевої технології до центрального елемента сучасного життя, Ватикан почав застосовувати свої усталені принципи комунікації до цієї нової сфери. Ці зусилля спочатку очолила Папська рада соціальних комунікацій, а потім вирішально сформувалися у різні цифрові стратегії Пап Бенедикта XVI та Франциска [55].

У 2002 році Папська рада з питань соціальних комунікацій видала два супровідні документи, які стали основоположними текстами Ватикану для інтернет-ери: «Церква та Інтернет» та «Етика в Інтернеті». [83]

«Церква та Інтернет» продовжили фундаментально позитивний підхід Другого Ватиканського собору, розглядаючи інтернет як ще один Божий «дар» з

величезним потенціалом. У ньому наголошувалися на можливостях евангелізації та надання прямого доступу до релігійних та духовних ресурсів, таких як бібліотеки Ватикану та документи Учительського суду.

У документі відзначалася здатність інтернету долати відстані та створювати віртуальні спільноти віри. Однак, у ньому також прозвучала важлива нота богословського застереження, чітко зазначивши, що віртуальна реальність кіберпростору не замінює Реальної Присутності Христа в Євхаристії, сакраментальної реальності інших таїнств та спільного богослужіння в людській спільноті з плоті та крові. В Інтернеті немає таїнств. Це встановило ключовий принцип: цифрове може доповнювати та вести до втілення, але воно ніколи не може замінити його [75].

«Етика в Інтернеті» застосувала соціальне вчення Церкви до нового онлайн-світу. Вона пропонувала етичні принципи, що ґрунтуються на принципах спільного блага, солідарності та гідності людської особистості. Вона розглядала нові проблеми, такі як цифровий розрив – розрив у доступі до технологій між багатими та бідними країнами – і закликала до міжнародної співпраці для його подолання.

Вона також розглядала питання конфіденційності, інтелектуальної власності та шкідливого контенту (такого як дитяча порнографія та мова ворожнечі), виступаючи за саморегулювання галузі замість державної цензури, де це можливо, але підтверджуючи право цивільної влади забезпечувати дотримання розумних законів у кіберпросторі [32].

У ХХІ столітті складний комунікаційний апарат Святого Престолу функціонує як основний інструмент його зовнішньої політики. Він використовує глобальний моральний авторитет папства, щоб діяти як одна з найважливіших «м'яких сил» світу, впливаючи на міжнародний дискурс та дипломатію без підтримки військової чи економічної могутності. Сила Папи полягає в його глобальному голосі, посиленому комунікаційною мережею, яка може формувати думки, скликати діалоги та відстоювати моральні принципи на світовій арені.

Ця комунікаційна стратегія фактично розділилася на два взаємопов'язані потоки. Перший – це пастирський потік, прикладом якого є пряме, особисте звернення Папи в соціальних мережах, що створює глобальний резерв доброї волі та моральної довіри. Другий – це політичний/дипломатичний потік, який використовує цей авторитет, щоб висловлюватися з ключових міжнародних питань. Успіх політичного потоку значною мірою залежить від автентичності та охоплення, встановлених пастирським потоком; Уявна людяність Папи Франциска в соціальних мережах надає його офіційним заявам щодо складних глобальних питань моральної ваги, якої їм інакше бракувало б [82].

Ключовим елементом дипломатичної ефективності Святого Престолу є його ретельно охоронюваний нейтралітет. Така позиція дозволяє йому спілкуватися з різними сторонами конфлікту, коли інші не можуть. Це відіграло важливу роль у сприянні історичному зближенню між Сполученими Штатами та Кубою у 2014 році. Глобальна комунікаційна мережа Ватикану є основним засобом, за допомогою якого цей нейтралітет проєктується, і його роль як чесного посередника стає можливою [34].

Папа Франциск гостро усвідомлював темну сторону цифрового світу. Він засуджував «нечіткий галас», який, також у сфері інформації, не допомагає розрізнити складний світ, у якому ми живемо. Він закликав до комунікації, яка є благодійною, співчутливою та вкоріненою в істині, покликаною будувати мости та зцілювати рани, а не сіяти розбрат. Це пряма контрстратегія культурі обурення та дезінформації, яка процвітає на багатьох онлайн-платформах [52].

Підхід Ватикану до нових технологій перетворився з реактивного (з радіо та телебаченням) та адаптивного (з інтернетом) на превентивний (зі штучним інтелектом). Святий Престол не чекає, як розвиватиметься ІІІ; він активно прагне сформувати етичну основу, яка ним керуватиме. Тема Всесвітнього дня соціальних комунікацій 2026 року «Збереження людських голосів та обличь» безпосередньо стосується викликів, що виникають унаслідок діяльності штучного інтелекту, таких як потенціал для дідфейків та руйнування людського судження. Ватикан просуває концепцію «алгоритму-етики», виступаючи за

етичний розвиток та використання штучного інтелекту відповідно до принципів прозорості, інклюзивності, підзвітності та поваги до людської гідності.

Папа Франциск доніс це послання до найвищих рівнів, звернувшись до саміту G7 з цього питання та закликавши до укладення міжнародного договору для регулювання ШІ. Це являє собою значну стратегічну еволюцію: Святий Престол позиціонує себе не лише як користувач технологій, а й як глобальний етичний орієнтир для їх розвитку [84, 88].

Центральним прикладом, який робить комунікаційну політику конкретною, є архітектура та її виконання Ватиканом під час пандемії COVID-19 (2020–2022). Пандемія одночасно виявила та посилила комунікативні можливості Ватикану. Зіткнувшись із безпрецедентною глобальною надзвичайною ситуацією, яка вплинула на його власне суспільне життя (закрита площа Святого Петра, скасовані заходи, Папа Римський виголошував молитви з Апостольського палацу, а не з балкона), Святий Престол мав одночасно виконувати ряд важливих та частково нових для себе функцій [54].

Ці завдання включали: заспокоювати внутрішню католицьку аудиторію, здійснювати моральне лідерство в глобальних дебатах (рівність вакцинації, турбота про вразливих), підтримувати дипломатичні канали та захищати інституційну легітимність у медіа-середовищі, що переповнене чутками та змовами. Текстові та оперативні відповіді показують, як комунікаційна політика пізнього періоду понтифікату Франциска була впроваджена на практиці.

Тактично Ватикан розгорнув комбінований набір інструментів. Він створив конкретні інституційні вузли – найпомітніше, Ватиканську комісію з COVID-19 – які генерували політичні заяви, етичні рекомендації та заклики до солідарності. Звіти цієї комісії та публічні звернення Папи, включаючи послання *Urbi et Orbi*, різдвяні звернення та проповіді в *Casa Santa Marta*, готувалися централізовано та транслювалися каналами Дикастерії багатьма мовами, супроводжуючись високоякісними мультимедійними пакетами для ретрансляції [54].

Публічні звернення були сформульовані в послідовно моральних термінах: вакцини як спільне благо, солідарність як політичний імператив, а пандемія як моральне випробування глобальних інституцій та громадянської солідарності. Тут Святий Престол навмисно використовував моральну мову для формування політичних дискусій, закликаючи міжнародні організації та держави надати пріоритет рівному доступу над національним накопиченням. Reuters та інші міжнародні ЗМІ повідомляли та поширювали ці звернення, що свідчить про успіх Ватикану в тому, щоб моральні рамки мали значення у світських політичних дебатах.

Крім того перемогою стало встановлення порядку денного в режимі реального часу під час пандемії COVID-19. Коли Папа Франциск виголосив надзвичайне благословення *Urbi et Orbi* на порожній площі Святого Петра 27 березня 2020 року, Vatican News здійснив те, що стало однією з найбільш глобально помітних прямих трансляцій в історії папських комунікацій. Його мультимедійні редактори синхронізували пряму трансляцію, переклади, текстові резюме та галереї фотографій протягом кількох хвилин; в результаті послання домінувало в міжнародних заголовках протягом кількох днів.

Ефективність цієї операції була не лише технічною. Її комунікативна перемога полягала в здатності Ватикану морально окреслити глобальний момент, перш ніж це зробили політичні актори чи національні органи охорони здоров'я. Поки уряди намагалися донести невизначеність, Vatican News поставив папське послання – самотність, вразливість, солідарність – у центр глобальних наративів. Таким чином, це джерело перетворило символічний жест на нормативний якір: висвітлення в ЗМІ по всій Європі, Латинській Америці та навіть світські ЗМІ США перейняли словник ватиканського формулювання. Такий успіх у визначенні порядку денного є незвичайним для релігійної дипломатії, що робить його однією з найяскравіших перемог пізнього францисканського періоду [54].

Останні роки правління Франциска були фазою навмисного впровадження, в якому Святий Престол перетворив інституційну реформу та

риторичну ідентичність на операційну систему комунікацій, адаптовану до вимог епохи платформ. Централізоване виробництво Дикастерії з питань комунікації, у поєднанні з професійним керівництвом мирян та дисциплінованим риторичним репертуаром, уможливило швидке, узгоджене реагування на глобальні кризи (особливо пандемію), постійну моральну підтримку таких питань, як міграція та екологія, а також обережну, але послідовну взаємодію з цифровими платформами [47].

Впровадження вимагало балансування швидкості з доктринальною перевіркою, централізованого виробництва з місцевою адаптацією та видимості з етичною відповідальністю. Там, де Ватикан досяг успіху, це сталося тому, що ці елементи були скоординовані та постійно вдосконалювані; там, де він мав труднощі, обмеження були структурними, а не просто тактичними – секуляризація аудиторії, спотворення платформи та повільні темпи інституційної реформи.

Якщо один урок впливає найчіткіше з кінця епохи Папи Франциска: моральний авторитет у XXI столітті здійснюється як адміністративною компетенцією та майстерністю медіа, так і доктринальними заявами. Щоб переконати скептично налаштовану світову громадськість, Святий Престол мав навчитися створювати надійні медіа, діяти швидко, коли це необхідно, та залишатися послідовним у своєму етичному формулюванні. Франциск є прикладом того, як релігійний актор може перетворити століття символічного капіталу на ефективну комунікаційну політику – не відмовляючись від своєї ідентичності, а професіоналізуючи засоби, за допомогою яких ця ідентичність стає публічно зрозумілою [47].

Папська постать – його промови, апостольські листи, енцикліки та символічні жести – є основним комунікативним активом сучасної епохи Святого Престолу. Сучасні дослідження підкреслюють, як недавні папи, і особливо Папа Франциск, використовували риторичне формулювання та моральну розповідь як інструменти публічної дипломатії: вирішуючи такі питання, як зміна клімату, міграція, бідність, людська гідність та мир, через

поєднання богословського авторитету та світської моральної мови, що резонує як у релігійній, так і в нерелігійній громадськості.

Аналіз папських звернень до дипломатичного корпусу та міжнародних форумів виявляє послідовну стратегію: побудувати моральні претензії, які є універсальними за тоном (апелюючи до людської гідності), конкретними за політичною актуальністю (заклики до турботи про мігрантів, дії щодо клімату, мирні переговори) та виконавчими й скромними (візити, особисті зустрічі, символічні дії, що драматизують богословські претензії у мирському контексті). Ця риторична поза – моральне переконання, а не матеріальний примус – є центральною для комунікативної дипломатії Святого Престолу та залишається найефективнішим важелем, яким він володіє для формування порядку денного в глобальних дебатах [11, 74].

Міжнародний вплив Святого Престолу ґрунтується на м'якій силі – здатності приваблювати та переконувати – а не на економічному чи військовому важелі. Комунікаційна стратегія є ключовою для м'якої сили, оскільки вона конструює символічні та нормативні основи привабливості. Таким чином, комунікації Святого Престолу переслідують три взаємопов'язані цілі: встановлення порядку денного, формулювання етичних рамок, що впливають на політичні дебати та мобілізація держав, громадянського суспільства та релігійних мереж навколо спільних цілей. Детальніше м'яка сила Ватикану буде досліджена в частині 3.

Емпіричні дослідження показують успіх Ватикану в підприємстві норм навколо таких питань, як міграція, людська гідність та екологічна охорона. Ці успіхи не зводяться лише до повідомлень; вони спираються на інституційну довіру, моральну послідовність та мережеве посилення. Тим не менш, комунікаційні практики – енцикліки, папські візити, цільові дипломатичні ноти та публічні заяви – функціонують як інструменти проєкції м'якої сили. Стратегічний висновок очевидний: комунікації Святого Престолу повинні пріоритетувати стійкі наративи щодо невеликої кількості питань з великим впливом, а не розпорозувати ресурси між численними темами. Цілеспрямовані,

повторювані повідомлення, підкріплені символічними діями, інституційними ініціативами та дипломатичною взаємодією, перетворюють моральні твердження на політичну важливість [4].

Незважаючи на концептуально надійну та перспективну стратегію на найвищому рівні, значні виклики залишаються. Дослідження показують, що Церква все ще шукає свій шлях у сфері нових медіа. Головний виклик полягає у втіленні централізованої стратегії Ватикану в ефективні, практичні кроки на єпархіальному та парафіяльному рівнях, особливо в країнах, що розвиваються, де ресурси обмежені.

Крім того, триває боротьба за використання цих нових платформ для вирішення складних і болючих тем, таких як криза зловживань з боку духовенства, з послідовністю та прозорістю, яких вимагає скептичний світ. Цифрова сфера має справді стати сучасним простором для євангелізації, концептуальне бачення має бути підкріплене конкретним та переконливим втіленням у всій Церкві [10].

Інформаційна та комунікаційна політика Святого Престолу у XXI столітті – це балансування між безперервністю та змінами. Інституційна реформа модернізувала механізм комунікації; папська постать продовжує надавати наративну владу; цифрові платформи розширили охоплення, навіть коли вони тиснуть на Святий Престол адаптуватися до нових темпів та норм. Стратегічно, порівняльною перевагою Ватикану залишаються моральні рамки, символічні дії та створення мережевих коаліцій.

Комунікаційна політика, яка найкраще служитиме міжнародній ролі Святого Престолу, – це та, яка інтегрує високоякісне централізоване виробництво з розширеним місцевим поширенням, зосереджується на невеликій кількості глобальних наративів, будує потужні можливості цифрової дипломатії, що керуються етичними принципами, та поєднує символічні дії з суттєвим політичним виконанням.

Якщо ці напрямки будуть продовжені, Святий Престол зможе зберегти та, можливо, поглибити свій вплив у міжнародних справах – не шляхом прийняття

риторики силової політики, а шляхом удосконалення мистецтва морального переконання у все більш галасливому та скептичному світі. Завдання не лише технологічне, а й теологічне та політичне: перекласти стійкі моральні твердження на доступну мову та прагматичні коаліції, не втрачаючи доктринальну ідентичність. Зрештою, це і є комунікативним завданням Святого Престолу на решту XXI-го століття.

Висновки до розділу 2

Еволюція інформаційно-комунікаційної системи Святого Престолу від середини XX століття до цифрової ери демонструє унікальну інституційну траєкторію, сформовану богословськими роздумами, організаційними реформами та поступовим визнанням комунікації як основного виміру її глобальної місії.

Хоча Церква історично обережно ставилася до сучасних медіа, дані протягом досліджуваних періодів демонструють послідовний зсув до професіоналізації, інтеграції та стратегічної адаптації. Ця траєкторія показує не лише технологічну модернізацію, а й глибшу переорієнтацію розуміння Ватиканом того, як комунікація опосередковує владу, спільноту та євангелізацію у все більш взаємопов'язаному світі.

Один з центральних висновків, що випливає з аналізу, полягає в тому, що комунікативна трансформація Ватикану завжди була закріплена в окремій інституційній логіці: переконанні, що комунікація невіддільна від ідентичності Церкви як універсальної спільноти віри. Реформи XXI століття, особливо консолідація різнорідних медіаструктур у Дикастерії з питань комунікації, не можна розуміти просто як адміністративну оптимізацію.

Вони являють собою структурне втілення еклезіологічного бачення, яке розглядає послання Церкви як таке, що вимагає узгодженості, єдності та впізнаваної присутності в глобальному інформаційному середовищі,

насиченому конкуруючими наративами, фрагментованою публікою та прискореними циклами виробництва новин.

Однак важливим лишається зазначити, що інституційна реформа, хоча й необхідна, сама по собі – недостатня для вирішення пастирських та дипломатичних викликів цифрової епохи. Інтерв'ю та дослідження, на які посилаються в матеріалі, свідчать про те, що присутність Церкви в нових медіа ще не дала чітких доказів розширення євангелізації чи ефективної взаємодії з новою аудиторією. Значна частина її діяльності залишається орієнтованою на поширення, а не на діалог, що відображає давнє церковне прагнення пріоритетувати проголошення над взаємодією.

Комунікаційний проект Ватикану залишається незавершеним, що характеризується вражаючою структурною модернізацією та постійними культурними викликами. Інституційна централізація створила здатність до узгодженості, але культурна адаптація, особливо на місцевих рівнях Церкви, відстає. Цифрова євангелізація вимагає креативності, грамотності в нових формах розповіді історій та готовності до діалогу та слухання різноманітної публіки.

Еволюція Святого Престолу від післясоборового періоду до сьогодення демонструє глибокий прогрес у напрямку інтегрованої, богословськи обґрунтованої та глобально орієнтованої комунікаційної стратегії. Церква перейшла від оборонної обережності до усвідомленої взаємодії; від фрагментованих структур до скоординованого управління; від лінійного мовлення до нових форм цифрової присутності.

Однак найважливіші досягнення полягають не лише в технічній реформі, а й у визнанні того, що комунікація є складовою місії та ідентичності Церкви. Завдання попереду полягає в тому, щоб поглибити це бачення, перетворивши його на сталий діалог, достовірне свідчення та автентичну зустріч у складних медіа-екосистемах XXI століття.

РОЗДІЛ 3

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ВАТИКАНУ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: ІНСТРУМЕНТИ ТА ВИКЛИКИ

3.1. Використання «м'якої сили» Святим Престолом

Святий Престол займає особливе місце в сучасній міжнародній політиці: він одночасно є релігійним авторитетом, що представляє понад мільярд католиків, і суверенним гравцем з дипломатичними відносинами по всьому світу. Його влада вимірюється не в резервуарах чи торговельних балансах, а в моральній привабливості, символічному капіталі, мережевих інституціях та здатності формулювати проблеми та спрямовувати ненасильні ресурси на досягнення результатів, які часто мають значення у високій політиці [78].

З часів Другої світової війни Святий Престол свідомо культивував та операціоналізував цей резервуар впливу – те, що вчені все частіше називають «м'якою силою» – поєднуючи папське моральне лідерство, дипломатію через свої глобальні нунціатури, участь у багатосторонніх форумах та щільну інфраструктуру католицького громадянського суспільства. Розуміння того, як Святий Престол перетворює релігійну владу на геополітичний ефект, вимагає уваги до способів переконання, інституційного охоплення та стратегічної адаптації риторики та практики до сучасних криз [28].

М'яка сила Святого Престолу спирається на два взаємопідсилювальні фундаменти. Це претензія папства на моральний авторитет: здатність переконувати на основі сприйнятої етичної довіри, а не матеріального спонукання. Папи можуть формулювати проблеми – від бідності та міграції до зміни клімату та прав людини – таким чином, що це змінює міжнародний порядок денний та переформулює нормативні дебати.

Енцикліка Папи Франциска «Laudato si'» та його постійне пов'язування екологічної несправедливості із соціальним виключенням ілюструють цю думку: поєднуючи теологічну мову з широко резонансними етичними твердженнями, папство переосмислило зміну клімату як моральну кризу, тим

самим спонукаючи держави, неурядові організації та бізнес розглядати зобов'язання, що виходять за межі вузьких національних інтересів. Ця здатність встановлювати моральні рамки надає Святому Престолу силу щодо визначення порядку денного, непропорційну його матеріальному розміру [48].

Також завдяки понад 180 дипломатичним місіям, статусу спостерігача у ключових міжнародних організаціях, католицьким благодійним організаціям, освітнім закладам та транснаціональному духовенству та мирянам, Ватикан може одночасно рухатися в дипломатичній, гуманітарній та нормативній сферах.

Ця гібридність – релігійна та дипломатична, пастирська та політична – створює канали, за допомогою яких папські заяви перетворюються на конкретні дії: гуманітарні коридори, посередництво за зачиненими дверима, адвокація в Організації Об'єднаних Націй та мобілізація католицьких неурядових організацій. Вчені описують це як гібридний спосіб діяльності: дипломати Святого Престолу не діють як традиційні послы, оскільки їхній вплив часто походить від мережевого морального переконання та інституційних партнерств, а не від переговорів щодо матеріальних поступок [72].

Ватикан історично служив посередником у конфліктах, де світським акторам не довіряють або де важлива релігійна легітимність – приклади, що тягнуться від контактів між Сходом і Заходом часів Холодної війни до нещодавньої участі в обміні полоненими та закулісні комунікації на Близькому Сході та в Латинській Америці.

Перевагою Ватикану є довіра до нього за всіма релігійними та політичними лініями; він може проводити розмови та пропонувати формули для збереження обличчя, які світські актори часто не можуть. Нещодавні дослідження папської дипломатії підкреслюють, що ці втручання менш видовищні, ніж ті, що привертають увагу газет, але часто мають дуже важливі наслідки саме тому, що вони відбуваються через дискретні, засновані на довірі мережі [44].

Святий Престол використовує символічні акти – енцикліки, папські візити, публічні проповіді та гучні зустрічі – для легітимізації певних формулювань глобальних проблем. Наприклад, постійні заклики Папи Франциска щодо міграції та біженців переосмислили міграцію з проблеми безпеки на гуманітарний та етичний імператив, впливаючи на політичні дебати в Європі та спонукаючи католицькі організації розширювати допомогу біженцям [45].

Аналогічно, моральний голос Ватикану з таких питань, як людська гідність, права мігрантів та екологічна охорона, часто формує мову багатосторонніх переговорів, навіть коли держави чинять опір його політичним приписам. Цей нормативний вплив діє через переконання та переосмислення того, що вважається законним суспільним інтересом.

«М'яка сила» Святого Престолу посилюється католицькими неурядовими організаціями, мережами «Карітас», лікарнями та університетами, які несуть практичну присутність Церкви в громади. Ці організації надають послуги, моделюють практики управління та надають експертизу, яку держави та міжнародні організації вважають корисною [55].

Поєднуючи моральні послання Риму з наданням послуг на місцях, Церква перетворює етичне лідерство на відчутну добру волю та місцеву легітимність. Здатність поєднувати слова зі справами – заклики до солідарності, підкріплені конкретною допомогою – робить папську адвокацію більш переконливою як для громадськості, так і для політиків. Однак «м'яка сила» має обмеження та суперечності. Моральний авторитет може зникнути, коли інституційна довіра похитується; скандали, уявне лицемірство або політичні позиції, які вважаються невідповідними віруючим, можуть притупити переконливу здатність папства.

Більше того, нормативні позиції Святого Престолу іноді суперечать світським нормам – щодо гендеру, репродуктивних прав або питань ЛГБТК+ – що зменшує його вплив у певних політичних сферах. Тому Святий Престол повинен знайти делікатне балансування: використовувати універсальні вимоги моралі, одночасно діючи в різноманітному та часто суперечливому культурно-

політичному середовищі. Вчені застерігають від романтизації Ватикану як суто доброзичливої м'якої сили; його вплив є умовним, оскарженим та опосередкованим через складні інституції [44].

Публікація енцикліки *Laudato si'* у 2015 році стала переломним моментом у використанні Святим Престолом м'якої сили. Хоча Церква давно висвітлювала екологічні проблеми, ця енцикліка перетворила екологічну відповідальність на центральну вісь ватиканської дипломатії. Що ще важливіше, *Laudato si'* переосмислила кліматичну кризу не як технічне чи суто наукове питання, а як етичну драму, що корениться в людській відповідальності, вразливості та моральних межах економічних моделей. Це етичне переосмислення глибоко вплинуло на багатосторонню дипломатію в роки безпосередньо перед і після Паризької угоди. Вчені зазначають, що енцикліка «змістила тон глобального екологічного дискурсу», надаючи моральної актуальності переговорам, які загрузли в геополітичному торзі [48].

Після енцикліки «*Laudato si'*» дипломатичний апарат Святого Престолу мобілізував свою розгалужену мережу нунціатур, єпископських конференцій та католицьких інститутів громадянського суспільства для поширення ключових аргументів з енцикліки. Підхід Ватикану спирався на три взаємопов'язані механізми м'якої сили.

Першим було формулювання проблеми. «*Laudato si'*» чітко пов'язувала деградацію навколишнього середовища зі структурами нерівності, стверджуючи, що екологічна несправедливість непропорційно впливає на бідних. Цей наратив узгоджувався з проблемами багатьох країн, що розвиваються, у переговорах щодо клімату, надаючи Ватикану неочікуваного геополітичного резонансу [48].

Замість того, щоб вступити в переговори як нейтральний спостерігач, Святий Престол сформулював моральні твердження, які підтвердили досвід Глобального Півдня та перебалансували нормативну дискусію щодо кліматичної справедливості. Роблячи це, він непомітно підштовхнув багатші

держави до визнання диференційованої відповідальності – не через примус, а через моральну аргументацію, яка зробила опір етично неприйнятним.

Другим механізмом було створення коаліцій. Ватикан розвивав партнерські відносини з науковими спільнотами, неурядовими організаціями та міжконфесійними лідерами. Скликаючи конференції в Папській академії наук та заохочуючи міжрелігійну екологічну адвокацію, Святий Престол створив широку моральну коаліцію, яка поширила його послання за межі конфесійних кордонів. Унікальність цієї дипломатії полягає в тому, що вона ігнорує класичний поділ між державними та недержавними суб'єктами: Ватикан мобілізує релігійний авторитет, наукову легітимність та активізм громадянського суспільства як взаємопідсилюючі джерела впливу [62].

Третім механізмом була перформативна дипломатія – символічні жести, які кристалізують складні моральні твердження в доступні політичні послання. Візити Папи Франциска до регіонів, постраждалих від кліматичних катастроф, його зустрічі з корінними народами та його публічні заклики «почути як крик землі, так і крик бідних» є прикладом того, як Святий Престол використовує символічні дії для створення емоційного та нормативного тиску. Ці виступи формують публічний дискурс, і – оскільки демократичні уряди реагують на громадську думку – такі зміни опосередковано впливають на поведінку держави.

Папські промови в Організації Об'єднаних Націй дають концентроване уявлення про те, як Святий Престол застосовує м'яку силу на практиці. Ці промови втілюють подвійність ватиканської дипломатії: здатність говорити з моральним авторитетом, використовуючи мову міжнародного права та багатосторонньої співпраці [72].

Промова Папи Франциска на Генеральній Асамблеї ООН у 2015 році, виголошена лише через кілька місяців після *Laudato si'*, є одним із найвитонченіших дипломатичних втручань сучасного Папи. У зверненні поєднуються етичні заклики зі стратегічним використанням словника ООН – права людини, сталий розвиток, підтримка миру та роззброєння – таким чином

позиціонує Святий Престол як стороннього спостерігача, який пропонує пророчу критику, так і внутрішнього спостерігача, який зміцнює нормативні основи системи [31].

Уважне читання виявляє навмисну риторичну структуру промови. Франциск починає з того, що ґрунтує своє послання на принципі людської гідності, встановлюючи моральну основу, з якої випливає вся наступна критика. Потім він переходить до системної критики економічних та політичних структур, які увічнюють виключення, описуючи їх як форми «культурного марнотратства».

Таке формулювання неявно ставить під сумнів неоліберальні економічні моделі, уникаючи при цьому явної ідеологічної конфронтації. Середня частина промови присвячена докільцю, де Франциск безпосередньо спирається на *Laudato si'*, щоб стверджувати, що екологічне руйнування невіддільне від соціальної несправедливості. Вбудовуючи екологічні проблеми в ширший моральний наратив, він протистоїть фрагментації, типовій для політики ООН, і закликає держави прийняти цілісний підхід до сталого розвитку.

Вплив промови випливає з поєднання моральної серйозності та дипломатичного прагматизму. Франциск не диктує політичні рецепти; натомість він переосмислює нормативний ландшафт, у якому держави розмірковують про свої обов'язки, роблячи бездіяльність морально неприйнятною. Це м'яка сила в її найчистішому вигляді: вплив на те, що держави повинні робити.

Відеозвернення Папи Франциска до ООН 2020 року, виголошене під час пандемії COVID-19, відображає еволюцію ватиканської дипломатії в епоху посилення геополітичної фрагментації. Промова є більш похмурою, відзначеною посиленням акцентом на багатосторонності як моральній та практичній необхідності.

Її центральний аргумент полягає в тому, що пандемія виявила крихкість глобальних систем та викрила нерівність, яка підриває соціальну згуртованість. Це послання, хоча й має пастирський тон, також є глибоко політичним: воно

неявно критикує націоналістичні та ізоляціоністські рухи, що набрали обертів наприкінці 2010-х років [85].

У цих промовах проглядаються певні закономірності. Святий Престол використовує ООН як сцену, на якій він виконує особливу роль: не є ні великою державою, яка прагне переваг, ні маргіналізованим гравцем, який благає про визнання. Натомість він позиціонує себе як охоронця моральної пам'яті, нагадуючи державам про етичні основи, на яких була побудована ООН. Таке позиціонування підвищує її авторитет, дозволяючи Ватикану впливати на дебати щодо клімату, розвитку та конфліктів без примусових інструментів, доступних державам.

Більше того, папські промови в ООН функціонують як метадиplomатія: вони формують наративи, які ватиканські дипломати пізніше втілюють у життя на переговорах та двосторонніх розмовах. Переконлива сила промов походить не від їхньої юридичної сили, а від їхньої здатності емоційно та етично резонувати як з політиками, так і зі світовою громадськістю [85].

Важливою залишається так звана «опосередкована дипломатія», унікальним аспектом діяльності Ватикану є фактор впливу на вірян по всьому світу. Окрім безпосередніх дипломатичних рухів, притаманних більшості держав, – візити, ноти, звернення: однією з особливостей Святого Престолу є непрямий вплив через соціальні вчення самої Церкви. Соціальні вчення дають відповіді на актуальні питання суспільства та впливають на загальну кінцеву думку вірян на ту чи іншу ситуацію [24].

3.2. Комунікаційна стратегія Ватикану щодо повномасштабної російсько-української війни

Реакція Святого Престолу на повномасштабне вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року є показовим прикладом комунікації Ватикану в умовах геополітичної кризи з високими ставками. Святий Престол не є традиційним

державним актором: його інструменти впливу здебільшого риторичні, символічні та інституційні, а не військові чи економічні.

Однак війна стала гострим випробуванням для послань Ватикану: як дотримуватися принципів людської гідності та миру, зберігати роль Святого Престолу як потенційного посередника та підтримувати відносини з багатьма сторонами (включаючи Москву та Київ), одночасно реагуючи на жорсткі моральні очікування громадськості та церков у Європі та за її межами.

Таким чином, комунікація Ватикану протягом 2022–2025 років поєднувала ретельно вивірений дипломатичний словник, перформативні акти пастирської солідарності та епізодичні роз'яснення, спрямовані на захист інституційної довіри. Результатом стала стратегія, яка надає перевагу посередництву та моральному формулюванню, але також виявляє напруженість – між нейтралітетом та моральним осудом, між приватною дипломатією та публічними закликами – яка сформувала те, як різні аудиторії сприймали голос Ватикану [53].

У центрі стратегії Ватикану лежить принцип, який Святий Престол часто артикулює публічно та приватно: покликання бути посередником миру, не займаючи позиції воюючих сил. Практично це означає наголошувати на гуманітарних наслідках, закликати до переговорів та висвітлювати страждання цивільного населення, а не висловлювати різкі дипломатичні осуди, сформульовані в геополітичних термінах.

Неодноразові заклики Папи Франциска до «припинення війни», його пастирська зосередженість на біженцях та жертвах, а також розгортання Святим Престолом посланців та гуманітарних каналів є прикладами цієї логіки. Речники та дипломати Ватикану розглядали конфлікт через категорії католицького соціального вчення – людська гідність, переважний вибір для бідних, моральна ціна війни – та прагнули підтримувати лінії зв'язку з обома сторонами, щоб зберегти можливість тихого посередництва.

Вчені, які відстежували політику Святого Престолу в перший рік війни, підкреслюють цю послідовну перевагу нейтралітету як оперативної позиції,

стверджуючи, що вона корениться в інституційній ідентичності Ватикану та його давній практиці дискретної дипломатії.

Однак нейтралітет як комунікативна позиція не є вільним від змісту: він вимагає риторичної роботи, щоб зробити позапартійність достовірною та морально виправданою. Святий Престол дотримувався потрібної архітектури повідомлень [46].

По-перше, публічне моральне формулювання: папські проповіді, загальні аудієнції та заяви Ватикану неодноразово називали війну моральною катастрофою, закликали до створення гуманітарних коридорів та закликали до молитов і допомоги переміщеним особам. Ці публічні послання служили одночасно двом аудиторіям – внутрішній (католицькі громади та європейська громадськість) та міжнародній (держави, багатосторонні організації) – і були покликані підтримувати тиск на політиків, формуючи громадські настрої.

По-друге, інституційні роз'яснення: коли папські зауваження викликали суперечки – найбільш помітно, коли коментарі Папи щодо мови переговорів (так зване формулювання «білого прапора») або сприйняті неоднозначні посилення на агресорів викликали негативну реакцію – Ватикан реагував через свої дипломатичні канали та прес-службу, щоб повторити основні позиції, наголошуючи на бажанні «справедливого та тривалого миру» та уточнюючи, що припинення агресії є умовою для переговорів. Ці коригувальні комунікації мали на меті захистити довіру до Святого Престолу, не відмовляючись від його посередницької позиції [65].

По-третє, тиха дипломатія та робота посланців: паралельно з публічними зверненнями, Святий Престол покладався на дискретні контакти, комунікації по каналах зв'язку та вибіркоче використання посланців (кардиналів та нунційів) для вивчення можливостей для переговорів та гуманітарної допомоги. Мережа нунціатур Ватикану по всій Східній Європі та його постійні відносини з православними ієрархіями відіграли важливу роль у підтримці доступу [53].

Цей спосіб дії відображає давню ватиканську традицію: публічне моральне переконання встановлює нормативні умови, тоді як приватна

дипломатія зберігає здатність діяти, коли з'являються можливості для переговорів. Аналітики стверджують, що ця гібридна стратегія ефективна лише за умови, що публічна риторика залишається достовірною; уявна упередженість чи лицемірство можуть підірвати довіру, необхідну для успішного посередництва.

Війна також викрила комунікативні ризики, властиві папській спонтанності та медіатизованим зауваженням. Численні спонтанні коментарі Папи та тривалі інтерв'ю, що перемежовувалися з офіційними зверненнями, іноді призводили до неоднозначностей, якими користувалися різні актори. Українські чиновники, католицькі лідери в Україні та Польщі, а також багато західних коментаторів критикували заяви, які, здавалося, надавали пріоритет раннім переговорам над чітким засудженням агресії, або які не використовували слово «Росія» як агресора в певних контекстах [13].

Ця критика була не просто семантичною: вона відображала реальні занепокоєння щодо моральної ясності та міжнародної солідарності перед обличчям агресії. Тому прес-служба Ватикану зайнялася управлінням репутацією, надаючи роз'яснення та наголошуючи на послідовних основних темах – засудженні війни, захисті цивільного населення та підтримці гуманітарних шляхів – зберігаючи при цьому довгострокову здатність Святого Престолу функціонувати як посередник.

Сегментація аудиторії значною мірою сформувала комунікаційний вибір Святого Престолу. Для західної та особливо європейської громадськості, глибоко зацікавленої в суверенітеті України, пряме визнання агресора та однозначна політична солідарність мали значення. Для російської влади та частин православного світу конфронтаційна риторика закрила б канали для діалогу та гуманітарної співпраці [46].

Тому розрахунки Ватикану були не стільки про риторичну неоднозначність заради неї самої, скільки про збереження делікатної комунікаційної екології, необхідної для впливу через канали зворотного зв'язку. Таке балансування викликало як похвалу, так і осуд: деякі спостерігачі високо

оцінили наполягання Ватикану на гуманітарних пріоритетах та його унікальну силу організатора; інші звинуватили його в моральній двозначності.

Академічні аналізи, проведені протягом 2022–2024 років, відзначили саме цей подвійний ефект – збереження доступу, але водночас і репутаційні втрати серед виборців, які вимагали різкішого морального засудження.

Другою важливою особливістю комунікаційної стратегії Ватикану була перформативна солідарність. Святий Престол використовував символічні дії – літургійні молитви, заклики до збору коштів, прийом біженців та зустрічі з українськими посадовцями – для конкретизації своїх моральних послань. Ці вистави слугували для перетворення абстрактних моральних категорій на помітні акти турботи, тим самим підкріплюючи твердження, що занепокоєння Ватикану було не лише риторичним.

Символічна постановка папських аудієнцій з українськими християнами та біженцями, а також гуманітарні партнерства Ватикану риторично компенсували дипломатичну неоднозначність, на яку звертали увагу критики. У комунікаційному плані перформативна солідарність допомагала підтримувати легітимність заяв Святого Престолу про м'яку силу навіть за умови стриманості політичної мови [77].

Однак комунікації Святого Престолу не були статичними. З часом, під тиском громадськості, речники Ватикану час від часу посилювали мову, яка більш прямо визначала російську агресію як перешкоду для миру; високопоставлені дипломати публічно наголошували, що будь-який надійний шлях до переговорів вимагає припинення ворожих дій. Це риторичне загострення ілюструє адаптивну комунікаційну стратегію: коли можливостей приватного посередництва було недостатньо для задоволення суспільних моральних очікувань, Святий Престол поступово коригував своє публічне формулювання, щоб відновити моральну довіру, водночас зберігаючи відкритим свій основний дипломатичний варіант – бути каналом для діалогу [42].

Вчені, які досліджували меседжі Святого Престолу протягом 2022–2023 років, відзначають цю еволюцію як свідчення стратегічного навчання в рамках комунікацій Ватикану.

Останній елемент, який варто підкреслити, – це медіа-екологія, в якій функціонують комунікації Ватикану. Папство зараз є глобальним медіа-брендом: папські слова поширюються миттєво, переосмислюються партійними ЗМІ та використовуються державними суб'єктами для політичної вигоди. Це прискорює цикли зворотного зв'язку щодо репутації та змушує ватиканських комунікаторів активніше, ніж у попередні епохи, керувати кризами в реальному часі [13].

Поєднання Святим Престолом офіційних заяв, авторських статей у католицьких ЗМІ, інтерв'ю з міжнародними мовниками та дискретних дипломатичних нот відображає спробу модулювати свій голос на кількох каналах – кожен з яких має різну аудиторію та очікування. Найважливіше те, що комунікації Ватикану були не лише реактивними, а й проактивними: ініціюючи гуманітарні ініціативи та структуровані діалоги, Святий Престол прагнув сформулювати наратив за межі простих коментарів [90].

На завершення, комунікаційна стратегія Ватикану щодо повномасштабної російсько-української війни є дослідженням компромісів. Пріоритетність посередництва та гуманітарного доступу вимагає публічної позиції, яка іноді здавалася двозначною для сторін, які вимагають однозначного засудження. Однак, поєднуючи моральне формулювання з перформативними актами та наполегливою приватною дипломатією, Святий Престол прагне зберегти свою унікальну здатність скликати переговори та впливати на кризові ситуації [53].

3.3. Виклики та загрози інформаційно-комунікаційній стратегії Ватикану та засоби їх протидії

Авторитет Ватикану як глобального морального актора залежить як від чіткості та стійкості його комунікацій, так і від богословської ваги його вчень. У

двадцять першому столітті Святий Престол стикається з інформаційним середовищем, яке кардинально відрізняється від того, що формувало його класичну дипломатичну практику: цифрові платформи посилюють як повідомлення, так і спотворення, ворожі державні та недержавні суб'єкти перетворюють наративи на зброю, кібервразливості загрожують інституційній цілісності, а плюралістична громадськість вимагає негайної моральної ясності.

Одним із центральних викликів є швидкість і масштаб сучасної медіа-екосистеми. Папські заяви, які колись повільно поширювалися дипломатичними телеграмами та католицькими періодичними виданнями, тепер миттєво отримують глобальне поширення через соціальні мережі, міжнародні новинні агентства та партійні ЗМІ [90].

Швидкість надає охоплення, але також фрагментації: короткі цитати витягуються з довших проповідей, спонтанні зауваження виглядають як остаточні позиції, а контекст втрачається при швидкому перепублікуванні. Ватикан заплатив ціну за свою репутацію, коли крихкі формулювання, особливо ті, що призначені для приватних дипломатичних аудієнцій, стали публічними та були переформульовані в конфронтаційних термінах.

Наслідки двоякі: повідомлення втрачають нюанси, а ретельно відстоюване Святим Престолом право на неупереджений моральний арбітраж стає предметом упередженого тлумачення. Щоб протидіяти цьому, Ватикан повинен професіоналізувати можливості швидкого реагування в рамках свого комунікаційного апарату, інвестувати в картографування повідомлень (підготовку коротких, доступних резюме, що зберігають контекст) та тісніше координувати дії між папським домом, Державним секретаріатом та регіональними конференціями, щоб публічні та приватні повідомлення залишалися узгодженими [60].

Пов'язаною загрозою є дезінформація, спрямована на релігійну аудиторію. Ті ж мережеві церкви, які розширюють охоплення Святого Престолу, можуть бути векторами для маніпульованих наративів: місцеві католицькі ЗМІ, світські впливові особи та закриті групи обміну повідомленнями іноді

посилюють оманливі твердження про доктрину, геополітику чи громадське здоров'я. Інфодемія COVID-19 продемонструвала, як релігійні громади можуть бути одночасно провідниками надійного керівництва та благодатним ґрунтом для конспірологічних теорій; дослідження католицького онлайн-дискурсу показує, що дебати щодо вакцинації часто перекодувалися через доктринальні рамки, що збільшувало вразливість до дезінформації [54].

Ватикану необхідно співпрацювати з єпископськими конференціями та католицькими ЗМІ для підвищення цифрової грамотності, сприяння створенню спільної бази джерел фактичної інформації та фінансування медіа-навчання для духовенства та мирян-комунікаторів. Заохочення прозорих, заснованих на доказах повідомлень від місцевих єпископських конференцій зменшить ймовірність того, що канали парафіяльного рівня будуть захоплені дезінформацією.

Ворожі актори все частіше розгортають інформаційні операції, що використовують культурні розбіжності та мовні канали там, де Ватикан має обмежений контроль. Стратегічні наративи, що просуваються державною пропагандою, партійними мережами або організованими фермами тролів, прагнуть делегітимізувати заяви Святого Престолу, називаючи їх політично упередженими або культурно невідповідними. Ця динаміка була помітна у висвітленні реакції Ватикану на російсько-українську війну, де цілеспрямовані соціальні кампанії посилювали невдоволення щодо нібито двозначності Ватикану та тим самим зменшували моральний вплив папських закликів до миру.

Тому Святий Престол повинен розробити підхід до інформаційних загроз, заснований на розвідувальних даних: будувати партнерські відносини з академічними центрами, які відстежують дезінформацію, закуповувати інструменти криміналістики для відстеження скоординованої нещирої поведінки та координувати дії з дружніми державами та багатосторонніми організаціями для викриття та делегітимізації організованих кампаній. Це дозволило б Ватикану виявляти нарративні загрози на ранній стадії та

розробляти індивідуальні контрнаративи, засновані на перевірених фактах та теологічній ясності.

Кібербезпека є матеріальною, а не просто символічною, загрозою для комунікацій Ватикану. Останніми роками повідомлялося про збої веб-сайтів, витоки даних та атаки на церковну інфраструктуру, що підкреслює вразливість установи, яка зберігає конфіденційні дипломатичні, фінансові та культурні файли. Кіберінциденти не лише порушують роботу, але й створюють можливості для дезінформації – скомпрометовані звіти, фальсифіковані документи та витік повідомлень можуть бути використані для створення криз [36].

Тому реакція Ватикану має поєднувати доктринальну розсудливість із сучасною кібергігієною: впроваджувати надійні засоби захисту периметра, впроваджувати управління ідентифікацією та доступом на рівні підприємства, проводити регулярні навчальні заходи, що імітують витоки даних та репутаційні атаки, а також розглядати можливість створення спеціалізованої, професійно укомплектованої групи кібербезпеки, яка співпрацюватиме з міжнародними мережами кіберреагування. Поява волонтерських груп, що висвітлюють кіберпотреби Ватикану, ілюструє як готовність громади, так і необхідність інституційного керівництва використовувати цей потенціал за безпечними протоколами [80].

Інституційна довіра та внутрішня згуртованість представляють собою менш очевидний, але однаково важливий набір викликів. Ватикан виступає через поліцентричну мережу – куріальні дикастерії, нунції, національні єпископські конференції, релігійні ордени, католицькі неурядові організації – кожна з яких має свої пріоритети та медіа-практики. Розбіжні публічні повідомлення від цих акторів можуть створювати плутанину та надавати опонентам матеріал для звинувачень у непослідовності чи лицемірстві.

Тому сильна централізована координація є важливою не як одноманітна пропаганда, а як механізм забезпечення зрозумілості основних моральних позицій та надання регіональним акторам ресурсів для контекстуалізації

папського вчення на місцевому рівні. Практично це вимагає чіткіших редакційних протоколів, більш систематичного брифінгу регіональних лідерів перед гучними заявами та інвестицій у багатомовні комунікаційні команди, здатні створювати культурно чутливі повідомлення, які залишаються вірними пріоритетам Ватикану.

Технологічні зміни, зокрема досягнення в синтетичних медіа та генеративному штучному інтелекті, створюють якісно нову загрозу. Діпфейки, сфабриковані аудіо та переконливо змонтовані кадри можуть фальсифікувати папські заяви, приписувати посади єпископам або імітувати офіційні документи. У січні 2025 року Ватикан публічно наголосив на етичних занепокоєннях щодо штучного інтелекту та ризиках, пов'язаних зі створюваною дезінформацією, що відображає екзистенційні тривоги для будь-якої інституції, що базується на авторитетних мовленнєвих актах [49].

Контрзаходи вимагають багаторівневого захисту: криптографічної автентифікації офіційних повідомлень Ватикану (наприклад, заяв з цифровим підписом), стратегії автентифікованих каналів (перевірені соціальні акаунти та офіційні портали) та проактивної громадської освіти щодо того, як перевіряти справжній контент Ватикану. На доктринальному рівні Ватикан може видати рекомендації, які допоможуть вірянам та широкій громадськості відрізнити автентичні повідомлення від підробок [69].

Останній клас викликів стосується політичної інструменталізації папських послань. Впливові держави та політичні рухи мають стимули привласнювати папські вчення для геополітичних цілей – або шляхом посилення зручних фраз, або шляхом публікації вибіркового перекладів, які відповідають вже існуючим нарративам. Тому Ватикан повинен захищати інтерпретаційну цілісність своїх комунікацій [53].

Інституційні заходи реагування включають інвестування у високоякісні, прозорі переклади; оперативне надання роз'яснень, коли дезінформація спотворює папські слова; та залучення довірливих зовнішніх валідаторів (незалежних теологів, авторитетних медіа-партнерів), які можуть засвідчити

офіційне значення складних заяв. Не менш важливим є випереджувальне формулювання: перед гучними подіями Ватикан повинен підготувати стислі пояснювальні матеріали та контекст, що зменшить ймовірність інструментального неправильного тлумачення.

Ефективність Ватикану в конкретних геополітичних кризах, зокрема у війні між Росією та Україною є доволі спірною. Емпірична оцінка показує як обмеження, так і потенціал. Папські звернення зберегли увагу до гуманітарних проблем, відкрили канали для тихої дипломатії та підтримали міжнародну увагу до страждань цивільного населення – внески, які сприяють гуманітарній допомозі та зберігають можливості для посередництва.

Однак існує мало доказів того, що папські комунікації самі по собі можуть змусити до припинення бойових дій проти рішучого комбатанта; вплив Святого Престолу є переконливим, а не примусовим. Таким чином, папська стратегія була цінною у формуванні морального тиску та забезпеченні гуманітарного доступу, але її здатність припинити велику міждержавну війну залишається залежною від ширших геополітичних зрушень та готовності воюючих сторін до переговорів. Урок полягає в нормативному реалізмі: моральні слова та символічні дії мають значення, але вони є найефективнішими в поєднанні з дипломатичним впливом та коаліційним тиском [54].

Висновки до розділу 3

Геополітика м'якої сили, зокрема Святого Престолу, змінюється разом із глобальним балансом норм та зміною медіа-середовища. Цифрова комунікація розширила пряме охоплення папства, але також посилила контроль. Послання Папи Франциска та Папи Лева XIV тепер поширюються по всьому світу в режимі реального часу, створюючи можливості для швидкого морального впливу, а також для миттєвої критики та політизації. Крім того, зростаючі держави та світські транснаціональні актори все частіше оскаржують нормативну територію, яку прагне сформувати Святий Престол.

На такому переповненому нормативному ринку перевагою Ватикану є менша монополія та більша довіра: коли він говорить, його голос все ще має виразну вагу серед виборців, які цінують релігійну легітимність.

Політичні наслідки випливають з цієї динаміки. Для держав та міжнародних організацій партнерство зі Святим Престолом може створити важелі впливу там, де світські інструменти не працюють: у примиренні, гуманітарному доступі та нормативному переконанні. Але таке партнерство повинно враховувати особливу моральну мову та інституційні пріоритети Ватикану; успішна співпраця часто залежить від поваги до автономії Святого Престолу та використання його мереж без їх інструменталізації.

І навпаки, Святий Престол повинен підтримувати інституційну прозорість та адаптувати комунікативні стратегії, щоб залишатися актуальними для нових поколінь та плюралістичної громадськості. М'яка сила не є статичною; вона вимагає постійного поповнення – через переконливі дії, ефективне інституційне управління та риторично резонансні меседжі.

Комунікації Ватикану стикаються з багаторівневими викликами – технологічними, інформаційними, інституційними та політичними – які вимагають відповідної багатогранної відповіді. Порівняльною перевагою Святого Престолу залишається моральний авторитет та транснаціональна церковна мережа; збереження та оновлення цієї переваги вимагає професійних комунікацій, стійкого кіберзахисту, партнерства для моніторингу та протидії дезінформації, а також дисциплінованої внутрішньої координації.

Якщо Ватикан зможе модернізувати ці можливості, не жертвуючи пророчим тоном, який надає йому легітимності, він збереже здатність формувати громадські обговорення та пропонувати моральну критику у світі, де інформація є одночасно інструментом і зброєю. Нездатність адаптуватися, навпаки, ризикує маргіналізувати актора, чий унікальний голос все ще може каталізувати гуманітарну діяльність і, іноді, відкривати вузькі шляхи до миру.

ВИСНОВКИ

Досліджуючи теоретичні аспекти інформаційних та комунікаційних стратегій, особливості формування та реалізації їх Ватиканом у сучасній системі міжнародних відносин, було отримано наступні результати:

1. На основі дослідження сутності понять інформаційних та комунікаційних стратегій визначено, що поняття «інформаційна стратегія», «комунікаційна стратегія» та «стратегічна комунікація» іноді вживаються як синоніми, вони окреслюють різні рівні планування й реалізації політики. Їх розмежування дозволяє побачити певну ієрархію та взаємозалежність: від загальнонаціональних підходів до інформаційної політики – до практичних механізмів формування й передачі меседжів.

Інформаційна стратегія – це системний підхід до організації, захисту й використання інформації як стратегічного ресурсу для досягнення державних цілей. Вона задає координати розвитку, визначає пріоритети та принципи управління ресурсами у сфері інформаційної діяльності.

Комунікаційна стратегія є складовою ширшої інформаційної політики та зосереджується на свідомому плануванні процесів комунікації. Вона визначає, як саме формувати, адаптувати та поширювати повідомлення, щоб впливати на конкретні групи аудиторій і досягати визначених цілей. Якщо інформаційна стратегія розглядає інформаційний простір як комплексну систему, то комунікаційна стратегія працює з конкретними процесами створення змісту, вибором каналів, оцінкою ефективності комунікативних дій. У її основі – орієнтація на результат, а не на інструмент. Також було визначено, що незалежно від форми актора (держава, організація, бізнес тощо), який проводить комунікаційну кампанію в рамках своєї стратегії – вони будуть підпорядковуватися однаковій послідовності від аналізу аудиторії на початку до моніторингу наприкінці.

У міжнародних відносинах інформаційно-комунікаційний вимір перетворився із периферійного інструмента дипломатії на одну з ключових опор державного управління. Інформація стала повноцінним ресурсом влади, а

глобальне інформаційне середовище – полем постійної взаємодії, конкуренції та боротьби за вплив. Саме тому ефективна інформаційна та комунікаційна стратегія дедалі більше розглядається як необхідна умова успішності держави у світі, де контроль над інформаційними потоками стає вирішальним фактором політичної сили.

2. Досліджуючи концептуальні засади та еволюцію інформаційної та комунікаційної політики Ватикану, виявлено розширення та ускладнення можливості Святого Престолу у сфері комунікації з поширенням цифрових технологій. Ватикан, попри свою традиційність, досить рано почав освоювати окремі цифрові формати – зокрема аудіовізуальні засоби та присутність у соціальних мережах, – хоча до впровадження інших інструментів ставився значно обережніше. Сучасні платформи забезпечують унікальний прямий доступ до світової аудиторії: вони дозволяють папським зверненням долати традиційні бар'єри медіапосередництва, охоплювати спільноти католиків у діаспорі та бути почутими у транскордонних інформаційних просторах.

Поступове й водночас стратегічно виважене впровадження елементів цифрової дипломатії демонструє, як інституція з багатовіковою комунікативною традицією відповідає на вимоги сучасної медіареальності. Святий Престол також працює в умовах внутрішніх обмежень: універсальний характер його послань інколи вступає у напруження з локальними соціокультурними контекстами; доктринальні твердження можуть сприйматися в плюралістичних суспільствах як політичні заяви; а унікальний гібридний статус Ватикану – водночас релігійної та дипломатичної інституції – іноді провокує критику за нібито несумісність духовних та геополітичних пріоритетів.

Переломним моментом у розвитку сучасної комунікаційної системи Святого Престолу стало створення Дикастерії у справах комунікації. Заснована за рішенням Папи Франциска у 2015 році, вона стала не просто реорганізацією адміністративних підрозділів, а глибоким переосмисленням того, як Ватикан будує інформаційний діалог із глобальною спільнотою. Інституція об'єднала

раніше розрізнені медіаструктури та забезпечила єдине стратегічне управління інформаційними потоками.

3. Аналіз ключових інструментів сучасної комунікаційної архітектури Святого Престолу та історичних етапів розвитку особливостей формування інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану дозволив виявити системний підхід до управління офіційними каналами комунікації Папи. Якщо спочатку, після Другої світової війни, комунікація з боку понтифікату зосереджувалася на маніфестах папи, опублікованих на папері та проголошені в реальному часі, пізніше були створені медіа-ресурси, де публікувати офіційну інформацію від керівництва церкви було легше та доступніше. Переломним моментом стало відкриття Дикастерії у справах комунікації в 2015 році, після чого на прохання Папи Франциском були створені та керувалися багатомовний профіль на платформі X (колишній Twitter) та акаунт в Instagram.

Об'єднання різноманітних ватиканських медіаплатформ у межах одного Дикастерію, підвищення професійного рівня церковних комунікаторів, формування позитивного ставлення до цифрових інновацій, активне використання соціальних мереж, створення теологічного та доктринального контенту, адаптованого до логіки сучасного інформаційного ринку, а також узгодження церковних меседжів між різними каналами – усе це стало відповіддю Ватикану на виклики нових медіа. Така стратегія конвергенції є реакцією на саму природу сучасного комунікаційного середовища, яке об'єднує формати, платформи й аудиторії.

Нова організаційна структура значно підвищує оперативність Святого Престолу у реагуванні на інформаційні запити та кризові ситуації – сфери, які історично були його слабким місцем. Вона також робить обмін контентом між різними ватиканськими медіа більш узгодженим і гнучким.

4. На основі оцінки порядку взаємодій Ватикану з міжнародними акторами через інформаційні, комунікаційні практики та інструменти «м'якої сили» визначено три основні шляхи реалізації політики. Перший – це публічне формування позиції, наприклад енцикліка «*Laudato si'*» висвітлила нерозривний

зв'язок між екологічним руйнуванням і глобальними структурними нерівностями, наголошуючи, що екологічні кризи найбільше вражають найбідніші спільноти. Така постановка питання збіглася з риторикою багатьох країн Глобального Півдня на міжнародних кліматичних форумах, несподівано посиливши геополітичну роль Святого Престолу.

Святий Престол відмовився від ролі нейтрального коментатора та запропонував моральну рамку, яка відображала досвід менш заможних держав і змінила тональність дискусій навколо кліматичної справедливості.

Наступним важливим інструментом стало формування багаторівневих коаліцій. Ватикан активно вибудовував співпрацю з науковими інституціями, громадськими організаціями та лідерами різних релігійних спільнот. Завдяки конференціям Папської академії наук і підтримці міжконфесійних ініціатив, присвячених екологічній тематиці, було сформовано широке морально-інтелектуальне коло однодумців, здатне поширювати меседжі Святого Престолу поза межами католицького середовища.

Третім інструментом є перформативна дипломатія, у межах якої символічні жести перетворюються на політичні повідомлення глобального масштабу. Папські поїздки до регіонів, що постраждали від кліматичних потрясінь, зустрічі з корінними народами та постійне повторення закликів «чути крик землі і крик бідних» формують потужні візуальні і моральні образи.

Особливо показовими є промови Папи Франциска на засіданнях Генеральної Асамблеї ООН. У них втілено характерну для Святого Престолу модель м'якої сили: поєднання морального авторитету з мовою міжнародних норм, універсальних цінностей і багатосторонньої дипломатії. Такий стиль комунікації дозволяє Ватикану залишатися впливовим суб'єктом глобальних дебатів, навіть не володіючи матеріальними інструментами сили.

Щодо російсько-української війни, ефективність ватиканської комунікації є обмеженою. Папі вдається утримувати гуманітарний вимір на порядку денному, підтримувати канали «тихої дипломатії» та впливати на міжнародну увагу. Водночас моральний вплив не здатен самотійно зупинити масштабний

міждержавний конфлікт. Позиція Святого Престолу формує моральний тиск і сприяє гуманітарним рішенням, але реальний вплив на перебіг війни залежить від політичних умов та готовності сторін до переговорів.

5. Дослідження ефективності інформаційно-комунікаційних стратегій Ватикану в умовах сучасних міжнародних криз, конфліктів та глобальних викликів визначило його здатність підтримувати моральний авторитет у середовищі, яке є значно агресивнішим і швидшим, ніж у минулі епохи. У цифрову добу повідомлення Папи поширюються миттєво, але при цьому легко вириваються з контексту.

Суттєвим викликом залишається дезінформація, орієнтована на релігійні спільноти. Ті самі цифрові мережі, що поширюють надійні послання Папи, можуть стати каналами для конспірології та маніпулятивних трактувань доктрини чи міжнародних подій. Пандемія COVID-19 чітко показала, як легко фейки закріплюються у середовищі віруючих. Це робить пріоритетними програми цифрової грамотності, спільні інформаційні стандарти та навчання для церковних комунікаторів.

Таким чином, визначено особливості формування та реалізації інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану в сучасній системі міжнародних відносин, вона зумовлюється адаптивністю та пристосуванням до актуальних медійних реалій, при цьому не відступаючи від канонів Церкви.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богданенко А. Місце і роль християнської комунікації у державному управлінні. Актуальні питання у сучасній науці. 2024. № 7(25). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7\(25\)-140-156](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7(25)-140-156) (дата звернення: 30.11.2025).
2. Волканов С. І. Стратеги у політичному житті Афін V ст. до н.е. 2020. 202 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Volkanov_Serhii/Strately_u_politychnomu_zhytti_Afin_V_st_do_ne.pdf (дата звернення: 17.10.2025).
3. Гадьо Н. Р. Медіастратегії католицької церкви в інтернеті : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.04. Львів, 2017. 226 с. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/dys_Hado.pdf (дата звернення: 08.11.2025).
4. Данилюк І. В. Культурна дипломатія Святого Престолу у вирішенні міжнародних конфліктів. Культурологічний альманах: випуск 5. культурна дипломатія: стратегія, моделі, напрями. 2017. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/349c3626-613b-4007-ac44-1216af93e72f/content#page=18> (дата звернення: 07.11.2025).
5. Ощипок І. Інформаційна діяльність Святого Престолу. Український інформаційний простір. 2020. № 1(5). С. 126–140. URL: [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(5\).2020.206111](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(5).2020.206111) (дата звернення: 01.11.2025).
6. Шепетяк О. Другий Ватиканський собор як виразник доктрини толерантності Католицької Церкви. Толерантність на кордонах Європи: вимір для України : Матеріали міжнар. науково-практ. конф., м. Ужгород, 21 квіт. 2019 р. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27793/1/O_Shepetiak_TKE_IFF.pdf (дата звернення: 06.11.2025).

7. Adding color to the gray zone: establishing a strategic framework for hybrid conflict. Atlantic Council. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/programs/scowcroft-center-for-strategy-and-security/forward-defense/adding-color-to-the-gray-zone-establishing-a-strategic-framework-for-hybrid-conflict> (Last accessed: 16.10.2025).
8. Aetatis Novae : Pastoral Instruction of 22.02.1992. URL: https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_22021992_aetatis_en.html (Last accessed: 08.11.2025).
9. Al-Suqri M. N., Gillani M. A comparative analysis of information and artificial intelligence toward national security. IEEE access. 2022. T. 10. C. 64420–64434. URL: <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2022.3183642> (Last accessed: 12.10.2025).
10. Altenhofen B. Connected toward communion: the Church and social communication in the digital age, written by Danielle Zsupan-Jerome. Journal of religion, media and digital culture. 2019. T. 8, № 1. C. 167–170. URL: <https://doi.org/10.1163/21659214-00801009> (Last accessed: 30.11.2025).
11. Arceneaux P. Popes as public diplomats: a longitudinal analysis of the Vatican’s foreign engagement and storytelling. International journal of communication. 2023. T. 17, № 2023. C. 3514–3536.
12. Artificial intelligence and information warfare in major power states: how the US, China, and Russia are using artificial intelligence in their information warfare and influence operations / L. Y. Hunter та ін. Defense & security analysis. 2024. C. 1–35. URL: <https://doi.org/10.1080/14751798.2024.2321736> (Last accessed: 22.11.2025).
13. Babynskyi A. Pope Francis’ ‘white flag’ comments echo ‘Kremlin propagandists’ say Ukrainian Catholics. Religious Information Service of Ukraine. 2024. 16 берез. URL: https://risu.ua/en/pope-francis-white-flag-comments-echo-kremlin-propagandists-say-ukrainian-catholics_n146920 (Last accessed: 06.11.2025).

14. Bartz J. The Holy See: an institution like no other. Claremont-UC undergraduate research conference on the European Union. 2022. T. 2022. C. 1–9. URL: <https://doi.org/10.5642/urceu.rsyu8632> (Last accessed: 03.11.2025).
15. Benedict. Truth and tolerance: Christian belief and world religions. Ignatius Press, 2004. 284 c. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Truth_and_Tolerance.html?id=kSrjXVX8quYC&redir_esc=y (Last accessed: 29.10.2025).
16. Bentley Y., Clarke S. Evaluation of information strategy implementation. Journal of organizational and end user computing. 2011. T. 23, № 1. C. 1–17. URL: <https://doi.org/10.4018/joeuc.2011010101> (Last accessed: 16.10.2025).
17. Britannica T. E. o. E. L'Osservatore Romano | Vatican City, Catholic Church, Papal Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/LOsservatore-Romano> (Last accessed: 17.10.2025).
18. Byrnes T. A. Sovereignty, supranationalism, and soft power: the Holy See in international relations. The review of faith & international affairs. 2017. T. 15, № 4. C. 6–20. URL: <https://doi.org/10.1080/15570274.2017.1392140> (Last accessed: 22.11.2025).
19. Cardinal Arinze F. Expanding communications opportunities in the apostolate. Encounter. 2023. T. 14, № 1. C. 11–16. URL: <https://www.acjol.org/index.php/encounter/article/view/4420> (Last accessed: 01.11.2025).
20. Castells M. The rise of the network society. 2-ге вид. London : Willey-Blackwell, 2009. 656 c. URL: <https://www.wiley-vch.de/en/areas-interest/humanities-social-sciences/the-rise-of-the-network-society-978-1-4051-9686-4> (Last accessed: 24.10.2025).
21. Christifideles Laici : Post-synodal apostolic exhortation від 30.12.1988. URL: https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_30121988_christifideles-laici.html (Last accessed: 03.11.2025).

22. Church's guidance on social communication dates back some six decades. Catholic News. URL: <https://www.catholicsun.org/2022/11/29/churchs-guidance-on-social-communication-dates-back-some-six-decades/> (Last accessed: 02.11.2025).

23. Communication D. F. Dicastero per la Comunicazione della Santa Sede. URL: <https://www.comunicazione.va/en.html> (Last accessed: 18.10.2025).

24. Contreras D. Church communication highlights 2022. Church, communication and culture. 2023. T. 8, № 1. C. 6–17. URL: <https://doi.org/10.1080/23753234.2023.2182801> (Last accessed: 22.10.2025).

25. Cornel C. Inter Mirifica: the Church and the mass-media – fifty years together. Dialog teologic. 2014. T. 34. C. 45–55. URL: https://dialogteologic.ro/wp-content/uploads/2018/05/DT345_Cornel-CADAR.pdf (Last accessed: 02.11.2025).

26. Cornish P., Lindley-French J., Yorke C. Strategic communications and national strategy. London, 2011. 55 p. URL: <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/r0911es-stratcomms.pdf> (Last accessed: 17.10.2025).

27. Countering hybrid threats. Брюссель, 2024. URL: <https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/countering-hybrid-threats> (Last accessed: 21.10.2025).

28. Crespo R. A., C. Gregory C. The doctrine of mercy: moral authority, soft power, and the foreign policy of Pope Francis. International politics. 2019. T. 57, № 1. C. 115–130. URL: <https://doi.org/10.1057/s41311-019-00187-7> (Last accessed: 22.10.2025).

29. Dempsey R. J. Looking back at L'Osservatore Romano. URL: <https://www.ewtn.com/catholicism/library/looking-back-at-losservatore-romano-6026> (Last accessed: 17.10.2025).

30. Evangelii Nuntiandi : Apostolic exhortation від 12.08.1975. URL: https://www.vatican.va/content/paul-vi/en/apost_exhortations/documents/hf_p-vi_exh_19751208_evangelii-nuntiandi.html (Last accessed: 04.11.2025).

31. Favereaux A. The diplomacy of the Holy See: a micro-state that keeps pace with great powers. URL: https://www.academia.edu/33828681/The_diplomacy_of_the_Holy_See_a_micro_state_that_keeps_pace_with_great_powers (Last accessed: 17.10.2025).
32. Foley J P. Ethics in internet. URL: https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_20020228_ethics-internet_en.html (Last accessed: 17.10.2025).
33. Franciscus. Instagram. URL: <https://www.instagram.com/franciscus/> (Last accessed: 08.10.2025).
34. Gehrig R. Analysis: pope's peace diplomacy in era of multiple wars. Catholic news agency. URL: <https://www.catholicnewsagency.com/news/261459/pope-franciss-global-peace-efforts-vatican-diplomacy-in-modern-conflicts> (Last accessed: 17.10.2025).
35. Generative artificial intelligence (GenAI) revolution: A deep dive into GenAI adoption / A. Kumar та ін. Journal of business research. 2025. T. 189. C. 115160. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2024.115160> (Last accessed: 22.10.2025).
36. Goud N. Holy See Vatican website hit by cyber attack. Cybersecurity Insiders. URL: <https://www.cybersecurity-insiders.com/holy-see-vatican-website-hit-by-cyber-attack/> (Last accessed: 06.11.2025).
37. Hacker K. L., Mendez V. R. Toward a model of strategic influence, international broadcasting, and global engagement. Media and communication. 2016. T. 4, № 2. C. 69–91. URL: <https://doi.org/10.17645/mac.v4i2.355> (Last accessed: 18.10.2025).
38. Hartmann K., Giles K. The next generation of cyber-enabled information warfare. Vision: the next decade : 12th International Conference on Cyber Conflict, m. Tallinn. Tallinn, 2020. C. 233–250. URL: https://ccdcoe.org/uploads/2020/05/CyCon_2020_13_Hartmann_Giles.pdf (Last accessed: 21.10.2025).

39. Hoover S. M. Media and religious authority. Pennsylvania State University Press, 2016. 304 p. URL: <https://www.perlego.com/book/4395179/the-media-and-religious-authority-pdf> (Last accessed: 02.11.2025).

40. Ikechukwu E. U., Ikechukwu J A. Global challenges to statehood: the growing influence of non-state actors. Multidisciplinary journal of law, education and humanities. 2025. T. 2, № 1. C. 1–13. URL: <https://nigerianjournalsonline.org/index.php/MJLEH/article/view/328> (Last accessed: 01.11.2025).

41. InsTrack. Instagram Analytics. URL: <https://instrack.app/> (Last accessed: 07.11.2025).

42. Jones G. Vatican says Russian aggression must end to allow peace in Ukraine. Reuters. 2024. 12 берез. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/vatican-says-end-russian-aggression-is-first-condition-ukraine-peace-2024-03-12/> (Last accessed: 05.11.2025).

43. Kappeler W. Communication habits for the pilgrim church: Vatican teaching on media and social communication. Оттава : Published Heritage Branch, 2022. 342 p. URL: <https://escholarship.mcgill.ca/concern/theses/2f75rd115> (Last accessed: 02.11.2025).

44. Kelly B. P. The power politics of the Holy See: the church, the state, and its citizens. Politics and religion. 2023. C. 1–26. URL: <https://doi.org/10.1017/s175504832300024x> (Last accessed: 22.11.2025).

45. Kornian R. Perspective of the Vatican's peace diplomacy in the region dispute. Global political studies journal. 2024. T. 8, № 1. C. 51–69. URL: <https://doi.org/10.34010/gpsjournal.v8i1.12826> (Last accessed: 03.11.2025).

46. Kostiuk O. Analysis of Pope Francis's statements regarding the russo-ukrainian war. Sophia. Human and Religious Studies Bulletin. 2024. T. 23, № 1. C. 19–25. URL: <https://doi.org/10.17721/sophia.2024.23.4> (Last accessed: 12.11.2025).

47. Laskowska M., Marcyński K. Diplomatic communication of the Holy See based on the example of Pope Francis' speeches to the Vatican diplomatic corps. *Forum teologiczne*. 2022. T. 23. C. 139–154. URL: <https://doi.org/10.31648/ft.8019> (Last accessed: 30.11.2025).

48. *Laudato si'* of The Holy Father Francis on care for our common home : Encyclical letter від 24.05.2015. URL: https://www.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html (Last accessed: 02.11.2025).

49. McElwee J. Vatican says AI has 'shadow of evil,' calls for close oversight. *Reuters*. 2025. 28 January. URL: <https://www.reuters.com/technology/artificial-intelligence/vatican-says-ai-has-shadow-evil-calls-close-oversight-2025-01-28/> (Last accessed: 01.11.2025).

50. McFarlane A. The Holy See's diplomacy: an analysis of papal mediation in the Middle East. *Florida journal of international law*. 2016. T. 28, № 2. C. 1–29. URL: <https://scholarship.law.ufl.edu/fjil/vol28/iss2/1> (Last accessed: 07.10.2025).

51. Meessen R., Molema D. Non-State actors in hybrid conflicts and campaigns (V1925). Hague, 2022. 37 c. URL: <https://publications.tno.nl/publication/34640364/iVZHCD/TNO-2021-R12556.pdf> (Last accessed: 23.10.2025).

52. Message of His Holiness Pope Francis for the 57th World Day of Social Communications. Vatican, 2023. URL: <https://www.vatican.va/content/francesco/en/messages/communications/documents/20230124-messaggio-comunicazioni-sociali.html> (Last accessed: 18.10.2025).

53. Mikalauskas P. The Holy See's policy on the war in Ukraine (2022-23). *Cambridge journal of political affairs*. 2024. T. 5, № 1. C. 6–29. URL: <https://www.cambridgepoliticalaffairs.co.uk/2024/11/04/holy-see-policy-war-ukraine/> (Last accessed: 29.10.2025).

54. Misinformation about the COVID-19 vaccine in the online catholic media / I. Turim та ін. 2023. URL: <https://doi.org/10.20944/preprints202305.0266.v1> (Last accessed: 02.11.2025).

55. Multilateralism, human rights and diplomacy: a global perspective / A. B. Fernández та ін. ; ред. D. F. Puyana. Geneva : UPEACE, 2022. 725 с. URL: <https://upeace.org/wp-content/uploads/2024/04/Fernandez-Multilateralism-Human-Rights-and-Diplomacy.pdf> (Last accessed: 09.10.2025).
56. NATO Strategic Communications Centre of Excellence. StratCom | NATO strategic communications centre of excellence. URL: https://stratcomcoe.org/about_us/about-strategic-communications/1 (Last accessed: 18.10.2025).
57. OECD. OECD report on public communication: the global context and the way forward. Paris : OECD Publishing, 2021. URL: <https://doi.org/10.1787/22f8031c-en> (Last accessed: 02.11.2025).
58. Oladosu O. G. The Vatican's adaptation to new media: an exploration of the strategies, benefits and impacts on the local church. University of Chester, 2024. URL: <http://hdl.handle.net/10034/629231> (Last accessed: 18.10.2025).
59. On the use of social media : Pastoral letter від 24.01.2024. URL: https://www.cccb.ca/wp-content/uploads/2024/01/Pastoral-Letter-on-Social-Media_EN-2024-01-22.pdf (Last accessed: 03.11.2025).
60. Pauwels E. Preparing for next-generation information warfare with generative ai. Ontario : Centre for International Governance Innovation, 2024. 38 с. URL: <https://www.cigionline.org/static/documents/Pauwels-Nov2024.pdf> (Last accessed: 22.10.2025).
61. Perrin C. International arms control: challenges ahead. France : NATO, 2021. URL: <https://www.nato-pa.int/content/2021-annual-committee-reports> (Last accessed: 04.11.2025).
62. Piwko A. M. Pope Francis's communication strategies during his middle east pilgrimages: an analysis of interreligious discourse and pontifical diplomacy. Religions. 2025. T. 16, № 7. C. 917. URL: <https://doi.org/10.3390/rel16070917> (Last accessed: 02.11.2025).
63. Pontifex. X (formerly Twitter). URL: <https://x.com/Pontifex> (Last accessed: 10.10.2025).

64. Pope Francis statutes of the secretariat for communication. URL: https://www.vatican.va/content/francesco/en/motu_proprio/documents/papa-francesco_20160906_statuto-segreteria-comunicazione.html (Last accessed: 06.10.2025).

65. Pope Francis: Ukraine should have the courage of the ‘white flag’ and negotiate an end of the war with Russia. Apnews. 2024. 9 берез. URL: <https://apnews.com/article/pope-ukraine-war-russia-negotiations-defeat-turkey-6adb3177a654489255ac4bcbf0319ffb> (Last accessed: 05.11.2025).

66. Pope John Paul II. Redemptoris Missio On the permanent validity of the Church's missionary mandate. Vatican, 1990. URL: https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_07121990_redemptoris-missio.html (Last accessed: 02.11.2025).

67. Presence of the Holy Father on social media. Ватикан, 2025. 1 с. URL: <https://press.vatican.va/content/saLastampa/en/info/2025/05/13/250513c.html> (Last accessed: 15.10.2025).

68. Press Office of the Holy See. URL: https://www.vatican.va/news_services/press/index.htm (Last accessed: 17.10.2025).

69. Quinn T. Vatican in need of a divine defender against digital demons. Digit News. 2025. 28 трав. URL: <https://www.digit.fyi/vatican-in-need-of-a-divine-defender-against-digital-demons/> (Last accessed: 02.11.2025).

70. Saaid Z. Cyberspace reading through the prism of international relations theories: Morocco as a practical case. European journal of law and political science. 2025. T. 4, № 3. С. 1–9. URL: <https://doi.org/10.24018/ejpolitics.2025.4.3.172> (Last accessed: 04.11.2025).

71. Second Vatican Council. Communio et progressio: pastoral instruction on the means of social communication. URL: https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_23051971_communio_en.html (Last accessed: 18.10.2025).

72. Sekerák M., Lovaš K. The diplomacy of The Holy See and its transformation in the context of relations with the united nations. *The review of faith & international affairs*. 2022. T. 20, № 1. C. 69–81. URL: <https://doi.org/10.1080/15570274.2022.2031071> (Last accessed: 02.11.2025).

73. Snow J. As generative ai takes off, researchers warn of data poisoning. *The Wall Street Journal*. 2024. 14 берез. URL: <https://www.wsj.com/tech/ai/as-generative-ai-takes-off-researchers-warn-of-data-poisoning-d394385c> (Last accessed: 02.11.2025).

74. The 1st all-in social media pope: how an octogenarian dragged the church into digital age. *Ncr*. 2023. URL: <https://www.ncronline.org/opinion/ncr-voices/1st-all-social-media-pope-how-octogenarian-dragged-church-digital-age> (Last accessed: 18.10.2025).

75. The Vatican. The Church and Internet. URL: https://www.saiuganda.org/images/library/churchdocuments/Summary_of_Church_and_Internet.pdf (Last accessed: 18.10.2025).

76. Thomas J. Vatican II's Decree on the Mass Media, 60 Years Later. *Ncr*. 2025. URL: <https://www.ncregister.com/commentaries/vatican-ii-s-decree-on-the-mass-media-60-years-later> (Last accessed: 16.10.2025).

77. Tornielli A. The technique of downplaying Pope Francis' words by appealing to circumstances. *Vatican News*. 2022. 28 берез. URL: <https://www.vaticannews.va/en/church/news/2022-03/pope-francis-editorial-war-peace-appeal.html> (Last accessed: 05.11.2025).

78. Troy J. 'The Pope's own hand outstretched': Holy See diplomacy as a hybrid mode of diplomatic agency. *The British journal of politics and international relations*. 2018. T. 20, № 3. C. 521–539. URL: <https://doi.org/10.1177/1369148118772247> (Last accessed: 01.11.2025).

79. Twitonomy. Twitonomy: Twitter analytics. URL: <https://www.twitonomy.com> (Last accessed: 07.11.2025).

80. Vatican Cyber Volunteers. [2 Catholic seminarians in Rome reporting what matters: Since 2022, about 90 cybersecurity pros known as the Vatican Cyber

Volunteers]. LinkedIn. URL: https://www.linkedin.com/posts/vatican-cybervolunteers_2-catholic-seminarians-in-rome-reporting-activity-7391414877694763009-IuIU?utm_source=share&utm_medium=member_desktop&rcm=ACoAAE2epG8BoBWoIRgBkU-JqHstuqqIoeyXII4 (Last accessed: 17.10.2025).

81. Vatican II. Inter Mirifica: Decree. URL: https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19631204_inter-mirifica_en.html (Last accessed: 17.10.2025).

82. Vatican. Integrated Country Strategy. URL: https://2021-2025.state.gov/wp-content/uploads/2022/07/ICS_EUR_Holy-See_Public.pdf (Last accessed: 17.10.2025).

83. Vatican. The Church and internet. URL: https://www.saiuganda.org/images/library/churchdocuments/Summary_of_Church_and_Internet.pdf (Last accessed: 18.10.2025).

84. Vatican. Vatican announces theme for 60th world day of social communications. URL: <https://www.mercyworld.org/newsroom/communications-cafe/vatican-announces-theme-for-60th-world-day-of-social-communications/> (Last accessed: 18.10.2025).

85. Video message of His Holiness Pope Francis, 2020. vatican.va Dicastery for Communication. URL: https://www.vatican.va/content/francesco/en/messages/pont-messages/2020/documents/papa-francesco_20200925_videomessaggio-onu.html (Last accessed: 06.11.2025).

86. Vranjes A., Budimir Z. International political communication and influence of information and communication technologies on contemporary international relations. *Politea*. 2017. T. 7, № 13. C. 128–139. URL: <https://doi.org/10.5937/pol1713128v> (Last accessed: 16.10.2025).

87. Vukićević B. The Holy See and cold war Europe. The Holy See and Europe from the second world war to the end of the 20th century. *Euro-balkan law and economics review*. 2023. T. 1, № 1. C. 85–91. URL: <https://doi.org/10.15162/2612-6583/1773> (Last accessed: 02.11.2025).

88. World Communications Day and Catholic journalism's role to 'guide and inspire'. The catholic herald. 2025. URL: <https://thecatholicherald.com/article/communications-sunday-and-the-role-of-catholic-journalism-to-guide-and-inspire> (Last accessed: 18.10.2025).

89. Zavadilová T. Catholic media in the hands of laics: case study of Vatican communication chiefs' twitter activities. Journalism and media. 2022. T. 3, № 1. C. 198–211. URL: <https://doi.org/10.3390/journalmedia3010015> (Last accessed: 21.10.2025).

90. Zavadilová T. Vatican's media strategy on war in Ukraine. Kultura-Media-Teologia. 2024. T. 56. C. 13–24. URL: <https://doi.org/10.21697/2023.56.02> (Last accessed: 21.10.2025).

91. Zsupan-Jerome D. Inter Mirifica. The Reception of Vatican II. 2017. C. 347–364. URL: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190625795.003.0014> (Last accessed: 17.10.2025).

АНОТАЦІЯ

Дрожжин В. Д. Інформаційно-комунікаційна стратегія Ватикану в сучасних міжнародних відносинах (магістерська робота). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. 87 с. (рукопис).

Мета кваліфікаційної роботи полягає у визначенні особливостей формування та реалізації інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану в сучасній системі міжнародних відносин.

Об'єктом роботи є інформаційно-комунікаційні стратегії в системі міжнародних відносин.

Предмет дослідження – особливості формування та реалізації інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану в сучасній системі міжнародних відносин.

Перший розділ роботи присвячено визначенню понять «інформаційна та комунікаційна стратегія», «стратегічна комунікація», теоретичних аспектів функціонування Святого Престолу в якості суб'єкта міжнародного інформаційного простору.

У другому розділі було проаналізовано етапи розвитку інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану, її інституційне забезпечення та канали реалізації.

Третій розділ роботи присвячено оцінці ефективності використання комунікаційної стратегії Ватикану, зокрема на прикладі повномасштабної російсько-української війни, дослідженню викликів та загроз для комунікаційної політики Святого Престолу.

Ключові слова: Ватикан, інформаційна політика, інформаційний простір, канали комунікації, комунікаційна стратегія, м'яка сила.

ANNOTATION

Drozhzhyn V.D. Vatican's information and communication strategy in modern international relations (master's thesis). Kharkiv: V.N. Karazin KhNU, 2025. 87 p. (manuscript).

The purpose of the qualification work is to determine the features of the formation and implementation of the Vatican's information and communication strategy in the modern system of international relations.

The object of the work is information and communication strategies in the system of international relations.

The subject of the study is the features of the formation and implementation of the Vatican's information and communication strategy in the modern system of international relations.

The first chapter of the study is devoted to defining the concepts of “information and communication strategy”, “strategic communication”, and theoretical aspects of the functioning of the Holy See as a subject of the international information space.

The second section analyzes the stages of development of the Vatican's information and communication strategy, its institutional support and channels of implementation.

The third section of the paper is devoted to assessing the effectiveness of the Vatican's communication strategy, in particular using the example of the full-scale Russian-Ukrainian war, and examining the challenges and threats to the Holy See's communication policy.

Keywords: communication channels, communication strategy, information policy, information space, soft power, Vatican.

ВІДГУК

керівника кваліфікаційної роботи магістра
2-го курсу групи УМІБ-61 денної форми навчання
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні
студії» освітньо-професійної програми
«Міжнародна інформаційна безпека»
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
Дрожжина Вадима Дмитровича
на тему: «Інформаційно-комунікаційна стратегія Ватикану в сучасних
міжнародних відносинах»

Тема роботи «Інформаційно-комунікаційна стратегія Ватикану в сучасних міжнародних відносинах» є досить актуальною, оскільки Ватикан виступає унікальним глобальним актором, який поєднує духовний авторитет, дипломатичну традицію та сучасні комунікаційні інструменти для впливу на міжнародну політику та суспільну думку. У цифрову епоху, коли інформація стала стратегічним ресурсом, здатність Святого Престолу формувати наративи, просувати цінності миру, міжрелігійного діалогу та захисту прав людини набуває особливої значущості. Актуальність теми зумовлена також зростанням інформаційних викликів і загроз, у тому числі дезінформації та пропаганди, які потребують аналізу ефективності та специфіки комунікаційної стратегії Ватикану як елемента «м'якої сили» у сучасних міжнародних відносинах.

За структурою робота відповідає вимогам послідовного та логічного розкриття змісту і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел. Побудова кваліфікаційної роботи дозволяє у повному обсязі з позиції системності та у логічній послідовності викласти матеріал і надати вичерпну характеристику проведеному дослідженню у теоретичній, аналітичній та результативній частинах.

Перший розділ роботи «Теоретичні засади інформаційно-комунікаційних стратегій в міжнародних відносинах» присвячено визначенню сутності інформаційно-комунікаційної стратегії в системі міжнародних відносин, моделям та механізмам реалізації інформаційно-комунікаційних стратегій державними та недержавними акторами, ролі Святого Престолу в міжнародному інформаційно-комунікаційному просторі.

У другому розділі «Особливості інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану» було розкрито інституційне забезпечення та канали реалізації

інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану, визначено особливості інформаційно-комунікаційної стратегії Святого Престолу від Другого Ватиканського собору до кінця ХХ століття, окреслені стратегічні напрями інформаційно-комунікаційної політики Святого Престолу у ХХІ столітті на міжнародній арені.

Третій розділ роботи «Реалізація інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану в сучасних міжнародних відносинах: інструменти та виклики» зосереджений на аналізі ключових інструментів «м'якої сили» Святого Престолу та специфіці його комунікаційної політики у контексті повномасштабної російсько-української війни. У розділі розкрито особливості медійної та дипломатичної активності Ватикану, здійснено оцінку ефективності його інформаційно-комунікаційної стратегії в умовах сучасних глобальних викликів і загроз, а також визначено основні засоби їх подолання.

Висновки, отримані автором у процесі виконання кваліфікаційної роботи магістра, є повними, обґрунтованими та повністю розкривають поставлену мету та визначені завдання. Список використаних джерел досить повний і містить вітчизняні та зарубіжні джерела за обраною тематикою.

Робота є комплексним самостійним дослідженням, добре структурована.

У цілому кваліфікаційна робота магістра на тему: «Інформаційно-комунікаційна стратегія Ватикану в сучасних міжнародних відносинах» заслуговує на високу оцінку, а її автор, Дрожжин Вадим Дмитрович, гідний присвоєння кваліфікації магістра міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Керівник кваліфікаційної роботи,
кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри
міжнародних відносин

Лариса ЧЕРНИШОВА

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра
2-го курсу групи УМІБ-61 денної форми навчання
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії» освітньо-професійної програми
«Міжнародна інформаційна безпека»
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
Дрожжина Вадима Дмитровича
на тему: «Інформаційно-комунікаційна стратегія Ватикану в сучасних
міжнародних відносинах»

Актуальність дослідження інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану в сучасних міжнародних відносинах зумовлена тим, що Святий Престол залишається унікальним актором глобальної політики, який поєднує духовний авторитет, багатовіковий дипломатичний досвід і розгалужену мережу комунікаційних інструментів. У цифрову епоху Ватикан активно трансформує власну інформаційну політику, адаптуючись до нових форматів комунікації – від соціальних мереж і мультимедійних платформ до глобальних інформаційних кампаній з питань миру, прав людини та міжрелігійного діалогу. На тлі зростання інформаційної конкуренції, поширення дезінформації та загострення міжнародних конфліктів саме здатність Ватикану ефективно формувати свій медійний дискурс і впливати на глобальні ціннісні наративи набуває стратегічного значення. Це робить аналіз його інформаційно-комунікаційної стратегії необхідним для розуміння ролі «м'якої сили» у міжнародних відносинах та механізмів формування морально-політичного порядку денного у світі.

У кваліфікаційній роботі магістра визначено мету та завдання, вирішенню яких присвячено три розділи кваліфікаційної роботи. Перший розділ роботи «Теоретичні засади інформаційно-комунікаційних стратегій в міжнародних відносинах» присвячено визначенню сутності інформаційно-комунікаційної стратегії в системі міжнародних відносин, моделям та механізмам реалізації інформаційно-комунікаційних стратегій державними та недержавними акторами, ролі Святого Престолу в міжнародному інформаційно-комунікаційному просторі.

У другому розділі «Особливості інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану» було розкрито інституційне забезпечення та канали реалізації інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану, визначено особливості інформаційно-комунікаційної стратегії Святого Престолу від Другого Ватиканського собору до кінця ХХ століття, окреслені стратегічні напрями

інформаційно-комунікаційної політики Святого Престолу у ХХІ столітті на міжнародній арені.

Третій розділ роботи «Реалізація інформаційно-комунікаційної стратегії Ватикану в сучасних міжнародних відносинах: інструменти та виклики» зосереджений на аналізі ключових інструментів «м'якої сили» Святого Престолу та специфіці його комунікаційної політики у контексті повномасштабної російсько-української війни. У розділі розкрито особливості медійної та дипломатичної активності Ватикану, здійснено оцінку ефективності його інформаційно-комунікаційної стратегії в умовах сучасних глобальних викликів і загроз, а також визначено основні засоби їх подолання.

Висновки, отримані здобувачем вищої освіти у процесі виконання кваліфікаційної роботи магістра, є повними, обґрунтованими, повністю розкривають поставлену мету та визначені завдання. Список використаних джерел є повним і містить вітчизняні та зарубіжні джерела за обраною тематикою.

Робота є комплексним самостійним дослідженням, добре структурована. Під час виконання кваліфікаційної роботи автор показав високий рівень підготовки та знань з обраної теми, вміння самостійно аналізувати та систематизувати матеріал, робити висновки та узагальнення.

Питання, визначені в роботі, розкриті, але вони мають окремі недоліки. Так, у пункті 2.3 «Стратегічні напрями інформаційно-комунікаційної політики Святого Престолу у ХХІ столітті на міжнародній арені» доцільно було б навести порівняння стратегічних напрямів Святого Престолу із напрямками інших релігійних суб'єктів, що дозволило б оцінити унікальність стратегії Ватикану, проте це не зменшує цінності самої роботи.

У цілому кваліфікаційна робота магістра на тему: «Інформаційно-комунікаційна стратегія Ватикану в сучасних міжнародних відносинах» заслуговує на оцінку «відмінно», а її автор, Дрожжин Вадим Дмитрович, гідний присвоєння кваліфікації магістра міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Рецензент:

завідувач кафедри політології,
соціології і культурології
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди,
кандидат політичних наук, доцент

Олександр БЕЗРУК

Поміч. *Олександр Безрук*
Засвідчується зав. Завданням № 1

04.12.2025